

## מאמר אור זרוע לצדיק

### ענף א

#### בענין התקשרות לצדיקים

א.

**דברי רבה"ק בענין מדרגות** התקשרות לצדיקים שהכל תלוי בו **ידוע** מש"כ בליקוטי מוהר"ן (ח"ב סי' צ"א) שההתקשרות באמת לצדיקים אמיתיים הוא תועלת גדול מאד מאד, כי עי"ז זוכין לתשובה שלמה ולכפרת עון, ונמתקין הדינין ונתבטלין לגמרי, ונעשה עי"ז יחוד קב"ה ושכינתיה וכו', עכ"ל. גם כתב (בח"א תורה ב' אות ו') שצריך כל אחד בתפלתו לקשר עצמו לצדיקים שבדור, והצדיק שהוא בחי' משה יודע לאעלא שייפא בשייפא ולעשות מכל התפלות קומה שלימה כמ"ש ויקם משה את המושכן. גם כתב (בח"א תורה ט' אות ד') שע"י שמקשר את תפלתו לצדיק הדור, הצדיק יודע לבוין השערים ולהעלות כל תפלה ותפלה לשער השייך לו. וע"ע (בח"א תורה רי"ב) דכח הדבור דהיינו הדבור בתורה ותפלה, הוא ע"י ההתקשרות לצדיקים, ע"ש.

**ועוד** עיין (בח"א תורה ד') שמבאר רבינו דיש ג' מדרגות בהתקשרות לצדיקים א' לראות הצדיק ב' צדקה שנותנין לצדיק ג' וידוי דברים לפני הצדיק, שהצדיק מודריך אותו בדרך הישר לפי שורש נשמתו ע"ש באריכות נפלאה. ועי' עוד (בח"א תורה קכ"ג) שרבינו כותב שהעיקר והיסוד שהכל תלוי בו הוא לקשר עצמו להצדיק שבדור, ולקבל דבריו על כל מה שיאמר כי הוא זה, דבר קטן ודבר גדול, ולא לנשות ח"ו מדבריו ימין ושמואל, כמ"ש חז"ל (בספרי פ' שופטים) אפי' אומר לך על ימין שהוא שמואל וכו', ולהשליך מאתו כל החכמות, ולסלק דעתו כאילו אין לו שום שכל בלעדי שיקבל מהצדיק והרב שבדור, וכ"ז שנשאר שום שכל עצמו אינו בשלימות ואינו מקושר להצדיק.

**עוד** כתב (בח"א תורה קל"ה) דע"י שמקושר להצדיק נתבטל אצלו הגאווה והגדלות, דמבע הקטנות שיתבטל לגבי הגדלות, וע"כ כשמקורב אל הצדיק נתבטל הגדלות (ר"ל הגאווה) כי ע"י האור הגדול של הצדיק נתבטל לגמרי, ושם כותב ג"כ דכל קדושת יו"ט תלוי בהתקשרות אל הצדיקים וכו' עי"ש. ועי' לקוטי תניניא סי' א' וסי' רפ"ב ובספר חיי נפש אות מו"ב דעיקר כח וקדושת הצדיק הוא ע"י שאוחז ומקושר בשרשי נשמותיהם של כלל ישראל וכו'.

**עוד** כתב (בח"א תורה קע"ו) לבאר מהות ההתקשרות לצדיקים וכותב שאדם צריך למהר מאד לגרש מקרבו הרוח שמות מה שלבו מלא מרוח שמות הדבוק בו, וזה ע"י שיתקשר להצדיק האמת, והתקשרות היינו אהבת נפש שאוהב לצדיק מאד, ועי"כ נכלל לבו בלב הצדיק ועי"ז זוכה ללב נשבר ע"ש. וכך כתב בתורה קל"ה הנ"ל שעיקר ההתקשרות הוא אהבה, שיאהב את הצדיק אהבה שלמה, כמו שכתוב (בראשית מ"ד) "ונפשו קשורה בנפשו" ותרגומו: 'חביבא ליה כנפשיה', וכמו שכתוב (שמואל א' פ"ח): "ונפש יהונתן נקשרה בנפש דוד" וכו'.

**והנה** ראוי מאד להבין ולבאר מהות הענין של התקשרות לצדיקים והטעם שהוא כ"כ דבר גדול, ולהביא מקורות המבואר בכמה ספרים בענין זה כיון שראיתי דהרבה נבוכים בזה ומצוה לישיב הדעת אמת על מקומה.

## ב.

### הצדיקים הם מרכבה לשכינה הק'

**הנה** היסוד של ענין ההתקשרות לצדיקים בנוי על מה דאי' בחז"ל דהשכינה נמצאת אצל הצדיקים כמו שנמצא בבהמ"ק וכדאי' במדרש רבה (בראשית פרק מ"ז פ"ו) ובזוה"ק ח"א דף ר"י, ובח"ג דף רפ"ב. אר"ל האבות הן הן המרכבה וברש"י עה"ת בפסוק ויעל אלהים מעל אברהם וז"ל למדנו שהצדיקים מרכבתו של המקום. וז"ל הזוהר (ח"ב דף קס"ג ע"ב) ואמאי איקרון אנפי שכינתא (פי' הצדיקים) בגין דשכינתא אסתתרת בגוייהו, ובזוה"ק (ח"ג דף ל"ח ע"ב) דלא זו שכינתא מנהון כל יומיהון, ע"כ.

**ועי'** דרשות הר"ן (דרשה ח') וז"ל שכמו בזמן המקדש קיים היה המעון ההוא המקודש מקום מוכן לחול שפע הנבואה והחכמה עד שבאמצעות המקום ההוא היה שופע על כל ישראל כו' ואי שיהיו הנביאים והחסידים מוכנים לקבל שפע הנבואה והחכמה עד שבאמצעותם יושפע השפע ההוא על המוכנים לכל בני דורם שהם עצמם כמו המקדש המקודש. ומביא בשם הרמב"ן דהצדיקים נפשם גם בחייהם צרורה בצרור החיים כי הם בעצמם מעון לשכינה ע"כ. והוא מדברי הרמב"ן (דברים י"א כ"ב) שכתב בזה"ל: ויתכן שתכלול הדביקה לומר שתהיה זוכר השם ואהבתו תמיד לא תפרד מחשבתך ממנו בלכתך בדרך ובשכבך ובקומך, עד שיהיו דבריו עם בני אדם בפיו ובלשונו, ולכו איננו עמם, אבל הוא לפני ה', ויתכן באנשי המעלה הזאת שתהיה נפשם גם בחייהם צרורה בצרור החיים, כי הם בעצמם מעון לשכינה, עכ"ל.

## ג.

### "זבו תדבק" הדבק בתלמידי חכמים כאילו מדבק בשכינה

**נמצא** מבואר בחז"ל ובראשונים דהשכינה נמצאת ושרוה אצל הצדיקים, ולפיכך צריך להתקשר עמם ולדבק בהם כדי לקשר עצמו עם השכינה הקדושה

שנמצאת אצלם, וכמו שאמרו חכמינו ז"ל (כתובות ק"א ע"ב) על הפסוק "ואתם הדבקים בה' אלקיכם" וכי אפשר לידבק בשכינה, אלא שיהיה דבק בתלמידי חכמים והרי הוא כאילו מדבק בשכינה, והכוונה דווקים לידבק בשכינה על ידי ההתקשרות לתלמידי חכמים ולצדיקים האמיתיים, ועיין עוד בב"ח סימן מ"ז דהעוסקים בתורה לשמה הם המה מרכבה והיכל לשכינתו ית' שתהיה השכינה ממש בקרבם כי היכל הו"ה המה וכו' עי"ש. ועיין במסילת ישרים להרמח"ל פכ"ו כי השכינה שורה על הצדיקים כמו שהיתה שורה במקדש וכו' עי"ש א.

### הערות וביאורים

מגיעים למעלה זו. או אפילו העוסק בתורה והוא מן התלמידים שלא שמשו עדיין כל צרכן אשר לא ישיגו אור התורה אף שעוסקים בה, הוא מן הנמנע שידבק בשורש נשמתו, אך ע"ז נאמר יעקב חבל נחלתו, כמו שהחבל חזק מאוד והוא ע"י דביקות נימא בנימא, כן ישראל כל אחד מתדבק בצדיק וחכם ממנו בשמושו ודביקות אליו, וזה בזה, עד כי יתחזקו ויעלו כולם בחבל נחלת ה' ובו תדבקו, וזה שאמרו חז"ל במרע"ה שאמר לכל ישראל ובו תדבקו, והוא מן הנמנע אם לא ע"י דביקות ת"ח כנ"ל, וכן היה בקירוב העליון ודביקות הנפלא שהיה בעת קבלת תורתנו הקדושה, כי העמיד משה מעמדו ומצבן כל אחד לפי הכנתו ויכלתו לקבל אור התורה זה מזה, והזהיר אותן מאוד לבל יחרסו כל אחד ממצבן אל ה' לראות. כמפורש אצלנו בס"ד באורך בפרשת יתרו. וכן הוא לעתיד בהתגלה כבודו אלינו נאמר כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון, פי' עין הוא ראייה השגה כל אחד ישיג ע"י חבירו הגבוה ממנו במעלה, עד שיגיע ראייה השכלית עין בעין זה בזה לכולם כאחד כאמור ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו, ר"ל בהיותם יחדיו ישיגו כולם זה מזה וכו', עכ"ל.

א. עי' בחי' הפלאה על מסכת כתובות צ"ו ע"א דאיתא שם כל המונע תלמידו מלשמשו כאילו מונע ממנו חסד וכו' ואף פורק ממנו יראת שמים וכו', וכתב בחי' הפלאה שם וז"ל: שם בגמרא כל המונע וכו'. ענינו לפי פשוטו לפי שאחז"ל בפסוק "ובו תדבקו" וכי אפשר לדבק בשכינה אלא הדבק בת"ת. צריך להבין מאי זה קושיא הלא ענין הדבקות הוא האהבה נפלאה כי תדבק נפשו, ולמה דבר זה מן הנמנע בנשמת רוח חיים חלק אלוה ממעל. והרי פירושם הוא יותר מזה שאמרו הדבק בת"ח ובוה מקיים ובו תדבקו. ואלמלא מקרא כתוב א"א לאמרו לומר שהדבק בת"ח הוא נקרא דבק בה' עצמו יתברך. ותו וכי מצות עשה זו לא יהיה אלא בתלמידים או בשאר אנשים ולא בחכמים עצמם, ואל מי ידבקו כיון שהם מלמדים אחרים, וכי מרע"ה לא היה מצווה על ובו תדבקו.

ויראה הענין הוא כי התורה ניתנה לכל ישראל וכולם מצווים על מצות ובו תדבקו כאמור ואתם הדביקים בה' אלקיכם חיים כולכם וגו'. ועל זה יהיה קושיתם כי הת"ח העוסקים בתורה תמידי והם דברי אלהים חיים כמ"ש בזהר הוא ואורייתא חד. א"כ הוא מתדבק נפשו בחלקו בתורה שהוא שורש נשמתו כידוע, אבל יתר העם שאינם

ד.

### השכינה בבי"ע אינה מתיחדת עם הכלים אלא בסוד השראה

**וביאור** הענין הוא דהנה אין השכינה מתיחדת ממש בשום מדרגה למטה מאצילות, ר"ל בעולמות בי"ע שהם עולמות הפירוד דהיינו שבחי' הכלים דבי"ע אינם מיוחדים עם הנשמה הפנימית המתפשטת בהם שהיא בחי' האלקות המתפשט בבי"ע, ורק מאצילות ולמעלה האור של השכינה הק' מתיחדת עם הכלים של אצילות בסוד איהו וגרמוהי וחיוהי חד בהון המבואר בפתח אליהו, והיינו דגם הכלים דאצילות הם אלקות גמור והם אחד עם האורות הפנימיים המתפשטים בהם, משא"כ בבי"ע הגם דנשמת בי"ע הוא אלקות אבל איה מתיחדת עם הכלים דבי"ע (עי' שער מ"ד פ"א דף צ"ו ע"ד).

**אבל** מ"מ השכינה שורה ונמצאת בבי"ע במקומות שהם בטלים להשכינה, והוא ענין המקומות הקדושים (קדושה היא בחי' חכמה בחי' ביטול בחי' כ"ח מ"ה) שהם קדושים בכח השראת השכינה הק' אשר שורה שם, אבל צריך להבין ולדעת דבחי' השראה זו אין פירושו שהיא מתיחדת עם מציאות אותו מקום, אלא הוא בבחי' השראה בלבד, וכמבואר בגמ' (יבמות ו' ע"א) דאיתא שם עה"פ את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו, יכול יתירא אדם ממקדש, תלמוד לומר את שבתותי תשמורו ואת מקדשי תיראו, נאמרה שמירה בשבת ונאמרה מורא במקדש, מה שמירה האמורה בשבת לא משבת אתה מתירא אלא ממך שהזהיר על השבת, אף מורא האמורה במקדש לא ממקדש אתה מתירא אלא ממך שהזהיר על המקדש, וע"ש בתוס' (דף ו' ע"ב ד"ה יכול) דגבי מקדש איצטריך משום דהוי דבר שבקדושה, וקמ"ל דלא ישתחוה לו לשם אלקות ע"כ. והיינו שאע"פ שיש השראת השכינה במקדש לא מתאחד השכינה כביכול עם העצים ואבנים שבמקדש שיהא מותר לכבד העצים ואבנים שבמקדש כיבוד של אלקות ח"ו, רק השכינה נמצאת ושורה שם כיון שהוא מקום מקודש מאד.

אוצרות התורה  
אוצרות השו"ת

ה.

### השכינה שורה על הצדיקים כפי מדת הביטול של הצדיק

**וכמו** כן הוא אצל הצדיקים, דכיון שהם קדושים ובטלים להשי"ת הם זוכים להשראת השכינה, אבל לא שמתאחדים עם השכינה, דאינם נעשים בעצמם אלקות עי"ו, רק שאצלם נמצא השראת השכינה כמו במקדש ממש. לפיכך המקשר עצמו להצדיק זוכה להרגיש ההשראת השכינה דנמצא אצל הצדיק הזה, והדרגה של השראת השכינה אצל כל צדיק הוא לפי מדרת אותו צדיק, וכמו שיש חילוק בין הגילוי האלקות דנמצא בכל ביהכ"נ לבין גילוי אלקות הנמצא במקום המקדש, ויש עשרה קדושות זה לפנים מזה כמבואר במשנה (כלים פ"א מ"ו), כך יש חילוק בצדיקים בין השראת השכינה וגילוי אלקות הנמצא אצל צדיק גדול לבין גילוי

אלקות הנמצא אצל צדיק קטן. (ועי' בכן איש חי שכותב דיש חילוק דכל בחכ"נ שיותר סמוך למקום המקדש יש בו יותר גילוי אלקות והשראת השכינה, ועי' במגילה כ"ט ע"א דיש בתי מדרשות דנמצא שם יותר הענין של השראת השכינה ע"ש).

## ו.

## הצדיקים הם השרשים ושאר העם הענפים וצריך לחבר הענפים עם השרשים

**והנה** רבינו בעל התניא בליקוטי אמרים ח"א פ"ב מאריך להסביר איך באמת כל נשמות ישראל הם חלק אלוה ממעל ממש רק בהשתלשלותם בבי"ע יש נשמות שמתהווים לדרגת בי"ע ובחי' העשיה היא בחי' הדרגה של נשמות עמי הארץ ופחותי הערך, ואעפ"כ נשמות אלו אפי' של עשיה מקבלים תמיד חיות מהנר"ן של הצדיקים והחכמים ראשי בני ישראל שמתהווים בהם בחי' אצילות, ולא נתעבו ע"י ירידתם בבי"ע, וממילא כל הנשמות הם יונקים חיות עדיין מאצילות ע"י התקשרותם בת"ח שבדורם. וממשיך לבאר מאז"ל עה"פ ולדבקה בו דכל הדבוק בת"ח מעלה עליו הכתוב כאילו נדבק בשכינה ממש, כי ע"י הדבקותו בת"ח קשורות נר"ן של ע"ה ומיוחדות במהותן הראשון בהגילוי האלקות שנמצא באצילות, והפושעים והמורדים בת"ה, ניקת נר"ן שלהם מבחי' אחוריים של הנר"ן של ת"ח ע"כ.

**וביאור** ענין זה הוא כמבואר בספר מאה שערים דף כט: (מחב"ד) כי כל נשמה פרטית היא ניצוץ וחלק מהנשמה של הצדיק, ויש נשמה שהיא חלק עשירית מנשמת הצדיק, ויש שהיא חלק ממאה ואלף ורבבה, ולפיכך נמשך אחר הצדיק כל עצמותו ומהותו מאחר שהוא חלק ממנו ע"כ. והיינו שכללות כל נשמת ישראל הם גוף אחד כמבואר בדברי רבינו האריז"ל בשער המצוות פ' קדושים, ובשער הגלגולים, ובדרך מצוותיך מצות אחבת ישראל דף כ"ה. אבל נשמות שהם מאותו שורש וענף הם שייכים זה לזה ביותר, ולפיכך נשמה שיש לה קשר לאיזה צדיק נמשך אחריו ומאמין בו (ועי' במאמר ההשתטחות דענין האמונה בצדיק תלוי בכמה שהוא מקושר אתו בשורש, וכ"ה באגרות מאה שערים שם), ועי"ז נתאחד אתו כיון שבאמת הוא בשורש אחד אתו, ועי"ז מקבל מהשראת השכינה דנמצא אצל אותו צדיק, ולדוגמא: אם מקשר עצמו לצדיק ששורש נשמתו היא מבריאה מקבל השראת השכינה ששורה בעולם הבריאה וכו'.

**אבל** באמת כל הדור מקבל ביודעין או בלא ידועין מהצדיקים שהם בחי' אצילות של אותו דור והם הצדיקים יחידי הדורות שהם בבחי' נשמת משה שהיה שורש לכל נשמות ישראל. (כמבור בתניא הנ"ל ובס' חיי מוהר"ן) ועי"ז או"ל אין דור שאין בו כאברהם יצחק ויעקב וכו' עד שכולם מקבלים מבחי' משה שבדור שהוא כלול מכל הנשמות שבאותו דור, וכמבואר בליקוטי תורה לרבינו בעל התניא בשיר השירים בביאורו עה"פ אני ישנה ולכי ער בדף ל"ב.

ז.

### ההתקשרות לצדיקים על ידי אהבה שהוא כח האחדות

**וזה** הענין מ"ש רבינו ז"ל (ח"א קע"ו כנו"ל) דעיקר ההתקשרות לצדיק היא אהבת הצדיק, דשורש ענין אהבה היא האחדות, דב' נשמות אוהבין זה את זה ע"י שמכירים לכה"פ במקיפי נשמתם דבשורש הם אחד בסוד דאהב"ה בגי' אח"ד, וע"י שאוהב את הצדיק ויודע שבשורש הוא אחד אתו, דכל ישראל בכלל הם נשמה אחת ובפרט הוא באחדות עם הצדיק הזה שהוא מאמין בגדלותו שהוא משורשו, עי"ז נכלל בנשמת הצדיק כמו ניצוץ דנכלל במקורו, ועי"כ זוכה לקבל ההארת השכינה דנתגלה אצל אותו צדיק ונדבק בהשכינה בסוד וכו' תדבק, וזה תכלית ההתקשרות לזכות לדבקות אמיתי בהשכינה הק' בדברי חז"ל הנ"ל.

ח.

### הצדיק עצמו בבחי' אין וביטול גמור וההתקשרות אליו הוא לשכינה הק' השורה עליו

**וזה** מ"ש רבינו ז"ל שצדיקים נקראים שדכנים (עי' ליקוטי תנינא סי' פ"ט ועוד) דכל עבודתם היא לשדך נשמות ישראל לקוב"ה, ואין התכלית לעשות עיקר מהצדיק עצמו ח"ו דכבר אמר רבינו ז"ל שהוא הענין של כל הצדיקים שהוא מוגלה שכל הצדיקים הם כלום (עי' חיי מוהר"ן) וכמו דאי' בליקוטי מוהר"ן ח"א סי' ד' אות ט' דהת"ח שהוא בחי' משה הוא בחי' אין, וע"י שמקשר להצדיק שהוא בחי' אין נכלל ג"כ בא"ם ע"ש, והיינו טעמא דהצדיק האמיתי הוא בטל ומבוטל לגמרי ואין לו שום מציאות וישות מצד עצמו כלל, ולכן גם כשמתקשר עם הצדיק אינו לבחי' המציאות והישות של הצדיק דהיינו בחי' גופו אשר בזה העולם, אלא להשכינה הק' השורה על הצדיקים.

ט.

### עיקר תיקון הגלות האחרון הוא לתקן הטעות ע"י התקשרות לצדיקים באופן הנכון

**ומרחוק** תבין כמה אנחנו צריכים להזהר בענין זה של התקשרות לצדיקים שהוא מצוה גדולה שהכל תלוי בה לעשותו על נכון, ע"פ המבואר בס' פענח רזא מרבינו יצחק ב"ר יהודה הלוי ז"ל שהיה מבעלי התוס' (עי' בשם הגדולים ח"ב מערכת הספרים אות קס"ג ובמבוא למהדורא החדשה) שכותב בפ' ראה באות צ"ז וז"ל שאל מין אחד את הר"ר נתן ב"ר רבינו משולם סיבת אריכות הגלות הזה כ"כ ולא כן גלות בבל שבא על ע"ז שאין עון חמור ממנה, ואעפ"כ לא היה כי אם ע' שנה, והשיב דבבית ראשון עשו צלמים ואשרות וכלים שלא לקיימא, אבל בבית שני עשו ע"ז מבני ישראל עצמן, דהיינו דאותו האיש ותלמידיו (ימשו"ז) והפכו עליהם

הנבואות הקדושות וקבעוהו לע"ז קיימת ומקובלת לעובדיה, לכן הדבר חמור ע"ש, עב"ל.

**ומבואר** דבבית שני הע"ז שעשו מאנשים יותר חמור מהע"ז שעבדו בבית ראשון לעצים ואבנים, והיינו שפגמו בהנושא של ענין הצדיק, דחשבו דענין הצדיק הוא לעשות גוף הצדיק בגדר אלקות ח"ו, ושהצדיק הוא כח עצמי ואינו בטל לה', (ואע"פ שבמס' יומא ט' ע"ב מבואר דטעם חורבן בית שני הוא משום שנאת חנם, י"ל דזה וזה גרמו, א"נ בדרך עמוק יותר דענין שנאת חנם הוא ג"כ בדקות חמא זה, דשנאת חנם בא משום שמקנא בחברו שרואה שעושים ממנו שלמות ואלקות וחושב שבאמת כן הוא וממילא שונא אותו, ובאמת אין שלמות רק אצל השי"ת, ומי שיודע זאת יכול לאהוב כל אחד, דלא שייך קנאה אצלו דיודע דכל אדם הוא כלום ואין שלמות בלתי לה' לבדו, בסוד מאי דאי' בליקוטי מוהר"ן ח"א תורה רע"ה עה"פ בקנאו את קנאתי בחי' הצדיק שאינו מקנא שום צדיק לא בעוה"ז ולא בעוה"ב רק אותו לבדו ית"ש).

**ועי'** ברמב"ם (בפ"ב מה' תפלה) דבימי רבן גמליאל רבו האפיקורסין בישראל ומסיתין אותם לשוב מאחרי ה', וכיון שראו שזו גדולה מכל צרכי בני אדם עמד הוא ובית דינו והתקין ברכה אחת ותפלה ובה שאלה מלפני הוי"ה לאבד האפיקורסין, <sup>אוצרות התורה</sup> <sup>וקבע אותה</sup> ותפלה כדי שתהיה ערוכה בפי הכל, עכ"ל. ועי' ברש"י בהשמות בסנהדרין דמין הוא ר"ת מאמיני י' נוצרי (אותו האיש ימשי"ו) דחז"ל ראו הצורך לתקן תפלה לבטל המינוח של אותו רשע ימ"ש, וכיון שכל כפירתם בנוי על זה שעשו צדיק בגדר אלקות ולא באופן הנכון דהיינו באופן שהצדיק הוא בטל להוי"ה ואין לו כח עצמי כלל ח"ו, וגופו אשר נמצא בבי"ע אינו בגדר של אלקות כלל ח"ו כי רק הכלים של אצילות הם בדרגה של אצילות כנ"ל, לפיכך עבודתינו עתה היא לתקן ענין זה ולהיות מקושר לצדיקים באופן הנכון ועי"ז נזכה לתקן עולם במלכות שדי ונזכה להגאולה השלימה תיכף ומיד, וכמבואר בדברי רבינו דעיקר היחוד בין קוב"ה ושכינתיה שהוא ענין הגאולה היא ע"י התקשרות לצדיקים האמיתיים בב"א.

## ענף ב

### בענין התפלה אצל הצדיקים

א.

#### הצדיק אינו אלא כשליח ציבור

**וצריך** לדעת בבירור שאין הכוונה ח"ו בהתקשרות לצדיק לעשותו כאמצעי ח"ו בינינו לבין קוננו, רק כמו שליח ציבור, והאדם הפרטי והצדיק יחד מתפללים להקב"ה, כיון שהצדיק נחשב כמו השליח צבור כמבואר בליקוטי הלכות

(הל' תפלין ה' ב' אות י"ד) וכמו שביאר ר' אברהם בר' נחמן בביאור הליקוטים שעל התורה ואלה המשפטים אות י"ז, ובספר חיי נפש אות מ"ד עי"ש.

**והביאור** הוא דנשמות ישראל הם קומה אחד של הצדיקים ואנשים פשוטים, ונעשה תפלה אחת מהאנשים הפשוטים יחד עם השליח צבור דיווע לרצות את קונו שהוא הצדיק, והשליח צבור צריך לצבור, והצבור צריך לשליח צבור, וביחד עושים תפלותיהם פירות למעלה כמו הכהן גדול וכלל ישראל (עי' לקוטי הלכות ערוכי תחומין הלכה ה' אות ל"ז, והל' חנוכה הלכה ד' אות ג', ובספר חיי נפש אות מ"ה).

ב.

**הצדיק אינו פועל מעצמו אלא מתפלל אל הקב"ה שימשיך רחמים אסור** לחשוב דהצדיק יכול לפעול איזה דבר מעצמו, ולבקש ממנו שהוא בעצמו יעשה איזה דבר בהבריא או איזה המשכה, דזה עבודה זרה ממש לחשוב שיש איזה פועל אמיתי בהבריא חוץ מן המאציל העליון ח"ו, דאין כח לשום נברא או נאצל לעשות מעצמו כלום, ורק ע"י התבטלות לחמאציל נותן המאציל כח לעשות ולהמשיך דברים לתוך הבריא, וממילא מי שבא לציון הצדיק ומבקש מהצדיק איזה בקשה וכוונתו דביד הצדיק למלאות הבקשה מעצמו, ולא שהצדיק נצרך להתפלל להבורא ורק בידו הכח לשנות ולעשות, הרי הוא עובד לזולתו ח"ו.

ג.

**אין להשתמש בלשון שמשמעותו שלצדיק יש כח עצמי שלא יבא למעו**

**ולפיכך** יראה האדם להזהר בדבורו ובמחשבתו שלא לדבר שום דיבור דיהיה משמע ממנו כאילו הצדיק בעצמו <sup>הוא המאציל</sup> ~~יש לו כח~~ וממשלה מעצמו ח"ו, ואם נמצא לפעמים דצדיקים דברו כן, הוא בשביל שהיתה מחשבתם ניכרת דכל כוונתם דהצדיק יתפלל בשבילם ולא ח"ו שיש לו כח עצמי ח"ו. ובמקום שיש חילול ה' אין חולקין כבוד לשום רב אפילו גדול שבגדולים ויהיה מי שיהיה. שבדור השפל הזה דהאנשים לא יודעים בין ימינם לשמאלם אין להשתמש בלשונות דיש להם משמעות כאילו יש לצדיק איזה כח עצמי, דאולי ימעו בהם אנשים ח"ו ויהיה בזה חילול ה' ח"ו רחמנא יצילנו. (עי' בדברי הרמ"ק באילימה, ובנפש החיים שער ג' פ"ט, ובחיי נפש אות י').

ד.

**כח הצדיקים הוא לבטל הדינים ולהמשיך רחמים ע"י המאציל בכח התבטלותם הנמורה**

**מז** שיאמר ח"ו דהנהגת העולם הוא תלוי ביד הצדיקים לבדם (בלי בחי' המאציל) וכאילו הם עושים ר"ה ושופטים את העולם מעצמם בלי שלימת הבורא שהוא



העושה הכל ולא שתלוי הכל בידו יתברך שמו, הוא טועה כמו פרעה ונבוכדנצר וחירם מלך צור שהסירו השגחת ה' מהעולם ועשו את עצמן אלהים אחרים. דהיינו לחשוב שהצדיקים מצד עצמן הם המושלים על הבריאה זהו כפירה גמורה. ואין הכוונה ח"ו להקטין כח הצדיקי אמת דנמצא בספרים ובליקו"מ דהם העושים ר"ה וכו', אלא יש לדעת ולהבין דכוונת הספרים הוא דהצדיקים מבטלים כל הדינים ע"י שמתפללים להשי"ת ומבטלים את עצמן אליו ית' וממשיכים דרך עבודתם רחמי השי"ת על העולם, אך הדבר ברור שצריכים לזכור שאין פועל אמת בהבריאה ושופט ועושה, רק המלך הקדוש לבדו, והצדיקים הם בטלים לפניו ואין להם שום כח עצמי כלל וכלל ח"ו, והעבודה היא מיוחדת רק לפניו, ומי שמגדיל את הצדיקים להראות כאילו הכל בידם ואין אחד שעל גבם וכאילו שהם השולטים האמיתיים שבעולם, ומבקש את צרכיו מהצדיק, עובד ע"ז ומחלל את שמו ית' ומצער את הצדיק בלי גבול, ויותר טוב שלא היה בא כלל להצדיק, דכבר בקש יעקב אבינו ע"ה שלא ליקבר במצרים כדי שהמצריים לא יעשוהו ע"ז ויעבדו אותו כמבואר בחז"ל "כשם שנפרעין מעובד עכו"ם כן נפרעים מעכו"ם עצמה" (עי' דברי הרמ"ק באילומה על ח"ג עיקרים ובדברי הרמ"ק מקאמרנא בבראשית על ח"ג עיקרים. ועי' נפש החיים שער ג' פ"ט, ובספר חיי נפש אות י').

ה.

**כל ישראל מתאחדים כאחד עם הצדיק ועם השכינה שהיא שורש**

**נשמת ישראל**

תחצות התורה  
אמצעות השוואה

**ובדי** שהדברים יהיו ביתר בהירות אעתיק לשונו של ר' אברהם בר' נחמן ז"ל בואלה המשפטים (פי' י אות י"ז) וז"ל: ואגב אורחיה נלפענ"ד לכתוב בזה על אודות המבואר ברמב"ם דאסור לבקש משום אדם שיבקש ויתפלל בעדו כי הוא כענין אמצעי וע"ז ח"ו, ויש להתפלא ולתמוה מכמה מקראות ומאמרי חז"ל שמבואר בהם שבקשו נפשות ישראל ממש רבינו ע"ה ושמואל הנביא שיבקשו ויתפללו בעדם, ולזאת נראה מבואר שכל דברי חז"ל על אודות האיסור הנ"ל הוא כשמתכוין לעשות בזה את מי שמבקש מאתו לאמצעי ח"ו, אבל אם אין כוונתו זולת הענין תפלה בצבור שמעוררין זה לזה לבקש ולהתפלל יחד על צרותיהן בכלל ובפרט אין בזה שום איסור כי כל אחד מחויב להשתתף בצרות חבירו וגם החכם והצדיק בעצמו מוכרח שיבקש לנפשות הנלוים אליו לבקש בעדו אע"פ שאצלו לבד כל השלמת התפלה כאשר ביארתי בזה במק"א מדבריו הקדושים כי כל נפשות ישראל נחשבים לחלקי השכינה העמוסים מני בטן כנודע ואמצעי כביכול בין כל העולמות ובין השי"ת בעצמו כביכול כמובא בזה בדברי האריז"ל וכו'.

**אבל** בכל זה תבין לפי הנ"ל שנפשות ישראל נצטוו ומוזהרים לבל יעשו שום שיתוף ואמצעי בינם ובין השי"ת על אשר באמת לא נמצא ביניהם שום

אמצעי כי הם עצמם האמצעי והשכינה כביכול זולת מצד המעלה והיתרון שנמצא ביניהם כל אחד על חברו כי אין שני בני אדם שוין כנודע, ובפרט (עם) נפש הצדיק הנ"ל מוכרחים מאוד להתחבר בתפלותיהם בכלליות הצבור ובפרטיות נפש הצדיק והחכם שבהם, וגם אעפ"כ מוכרחים כולם להצטרף גם בתפלת הפושעים והרחוקים שבהם כי גם זה מענין בהכרח כד אתי יתרו כו' ע"כ דבריו הקדושים הקילורים לעינים דאין להצדיק שום ממשלה עצמית ח"ו והוא צריך לעבודת התפלה ג"כ, ואפילו נצרך שהמתקשרים אליו יבקשו עליו רחמים גדולים, דאין גדלות לפני המקום, דכולם נצרכים אליו ית"ש, רק שהצדיק יודע יותר לרצות את יוצרו מרוב השגתו בו ומעשיו הקדושים.

ו.

### דברי הפוסקים בענין הבקשה מהצדיק שיתפלל עבורו

**והנה** בענין מה שהבאנו דאסור לבקש מאמצעי להתפלל כדאיתא בפיה"מ להרמב"ם מ"ם' סנהדרין בפירוש העיקר החמישי, וא"כ היאך מותר לבקש מצדיק, כבר דנו בזה כל האחרונים: עי' בהמב"ט בספר בית אלקים (שער התפלה פ' י"ב) שתירץ דכיון דצדיקי עולם הם אנשים כמותם, אין מקום לחשוש שהאדם יחשוב אותם להכה בידם מצד עצמם, משא"כ ברואי עליונים. ולפי דעתו אפשר דצדיק לאחר מותו דכבר נתפשט מוקרי הגוף היה מקום לאסור לבקש שיתפלל בעדו, ובאמת כן היא שיטת המהרי"ל (בהל' תענית ומובא במ"ב סי' תקפ"א ס"ק כ"ז ובשעה"צ שם מציין להבה"ט א"ר ופמ"ג בא"א סוף סי' תקפ"א) וז"ל: ואל ישים מגמתו נגד המתים, אך יבקש מהשי"ת שיתן עליו בזכות הצדיקים שוכני עפר.

**אבל** כמה אחרונים חולקים על המהרי"ל בזה כמבואר בשדי חמד (מערכת ר"ה פ' א' ס"ז) ובשו"ת מנחת אלעזר (ח"א סי' פ"ח) דמתירים, וכן נהגו החסידים. ומעמם דנקטו כמ"ש בשו"ת חתם סופר (או"ח סי' קס"ו) דהאדם אצל חברו כיון דמצווה לגמול חסד עמו, יכול לעשות כן ולהתפלל עליו ואינו דומה למלאכים דאין להם מצוה להתפלל עליו, וזה שכתבנו בספר **החיות והחיות** על החיים.

**אבל** יש לעיין עדיין דכיון דלמתים חפשי ואין להם בחירה ועבודה, כמבואר באבות דר' נתן דאפילו אברהם יצחק ויעקב אין להם בחירה לאחר מיתתם, וז"פ הפסוק (קהלת ט' ד') כי לכלב חי הוא טוב מן האריה המת. ומה שמדובר בחז"ל דמתפללים על החיים, כבר ביארו המקובלים דאותם היחודים שעשו בחיים ממשיכים ליחד, אבל לא שיש להם כח לעשות יחוד חדש ואם כן אין להם מצות חסד.

**ואף** שיש לומר דצדיקים במיתתם קרוים חיים ומחויבים במצוות, זה כבר ספק בפוסקים ורוב פוסקים אומרים דאין להם חיוב כבר. ורבינו הקדוש דהיה

מוציא את בני ביתו בקידוש של שבת, שאני רבינו הקדוש דהיה נכנס בגופו, או שאני נשמות דשייכים לגלגול של יעקב אבינו דלא מת ממש, (עי' תענית ה.) ועי' רע"א סוף כתובות, ועי' בהגהות החיד"א על ספר חסידים ועי' באחרונים בענין אם מותר לילך לקברי צדיקים ויש להאריך הרבה ואכ"מ.

**עכ"פ** צ"ל דסומכים על השו"ת מהר"י ברונא (סי' ער"ה) דכותב בענין אמירת מכניסי רחמים דהרבה פוסקים רצו לאוסרו (עי' קרבן נתנאל ספ"ק דר"ה, וע"ע צמח צדק בספר דרך מצוותיך שורש מצות התפלה פ"ז ועוד) וי"ל דאינו אלא דרך שפלות ועבדות שמדבר בפני המלך ומבקש ליועציו לדבר למלך, והוא בוש בדבר להתקרב אל המלך, ואין זה דרך אמצעי כלל. ואכתי וי"ל דענין זה של מהר"י ברונא שייך אצל מלאך דאדם רוצה להתפלל לחקב"ה והוא מתבייש לדבר אתו פא"פ ולכן הוא פונה למלאך, אך כוונתו להשי"ת. אבל לבקש מצדיק שיתפלל בעדו אמאי אין בזה איסור שזה כנגד העיקר החמישי מהי"ג עיקרים שהביא הרמב"ם בפיה"מ פ"י דסנהדרין, שאין ראוי לשומם אמצעי בין בני אדם לחקב"ה אלא שיכוונו כל המחשבות לנגדו ויתרחקו מזולתו.

ז.

### הצדיקים המתים מצטערים על החיים ועל ידי כך מעוררים רחמים עליהם

**וצ"ל** כמבואר בשו"ת מהר"ם שיק או"ח סי' רצג דקים להו לחז"ל דהמתים מצטערים בעד החיים וא"כ מוחאי טעמא אם באים החיים בעת צרה על קברי המתים לומר שאין להם ישועה אם לא ירחמו עליהם מן השמים בודאי המתים מצטערים מפי, וא"כ אתי שפיר דאם זכותם כדאי דאינם ראויים לעונש שיצטערו, מרחם ה' בזכותם, עכ"ד.

החזקת התורה  
הצרות השונות

**ונמצא** לפי דבריו שצריך לחשוב בתפלתו במקום קבורת הצדיק שבא לעורר אותו שיצטער בעדו ובכך יתעוררו רחמים עליו, ובאופן זה אין שום צד איסור דאין נותנים לו שום שררה רק מודיעים להם הצער כדי שיצטערו עמו, ובצערם יתעוררו רחמים ויהיה להם ישועה. ויש להוסיף עוד דזה גם הוספת זכותם להתפלל כשעוד אחד מתפלל ומצטער עמו ובפרט כשהוא צדיק, אבל הגדר הוא ע"ד הנ"ל ששניהם מתפללים יחד והוא קרוב לדברי ראבר"ג הנ"ל.

**אמנם** יש תוספת עומק וחידוש בדברי ראבר"ג הנ"ל והיינו דכשהצדיק והנשמה הפרטי של המתפלל מתאחדים בתפלה, הרי הם מתאחדים ממש דהם נשמה אחת, דכלל נשמות ישראל בשורש הם נשמה אחת כי שניהם הם חלקים מהשכינה הק' כנסת ישראל, וממילא אין כאן אמצעי כלל רק תפלה אחת מכלל נשמות ישראל (ועי' מה שהאריך בזה בספר על הצדיקים פרק ג' ואכמ"ל).

ח.

## הצדיק כגרון ביד החוצב לקבל ולהעלות ולהוריד השפע

**ועכשיו** יש לבאר מאי דאיתא בהרבה ספרים בענין הצדיק שהוא מעלה כל התפלות ומוריד השפע כמבואר ברמ"ק (בס' אילימה עין כל חמר ב' פ' י"ד, ובפרדס שער ל"ב שער הכוונה פ"א) וכן בספרי רבינו ז"ל ור' נתן מלשונות כאלו, וכן מבואר בחיד"א במדבר קדמות בשם זקנו החסד לאברהם (מערכת צ' אות ו') וז"ל: כשיש צדיק אחד בדור השכינה עמו, ובאמצעותו נוטלת שבה ותפלות כשרי ישראל ועבודתם ע"י הצדיק ההוא ראש הדגל וכו', וממשיך החיד"א שם וזה שאמר הכתוב אין האשכול לאכול בכורה אותה נפשו, פי' אשכול איש כל כמו"ש ז"ל שהכל מתקבץ על ידו, והוא צינור לקבל ולהעלות ולהוריד השפע עכ"ל, ויש להבין דאין הכוונה ח"ו שם שצריך לבקש הצדיק שהצדיק יעלה תפלתו, דלמעשה הצדיק הוא רק כגרון ביד החוצב והכל תלוי בידו ית"ש ורק עבודת הצדיק הוא להתפלל להשי"ת להעלות התפלות ולהוריד השפע, ונחשב כאילו יורד על ידו, כיון שהוא הממשיך העליה וירידה ע"י תפלתו ועבודתו, ואין להשתעבד אל הצדיק כלל ח"ו ח"ו, רק למעשה הקב"ה מנהיג שע"י שהצדיק מתפלל בעדו נתעלה תפלתו ג"כ, והפניה של האדם בתפלתו צריכה להיות רק לבוראו, אלא שמבקש מהצדיק שהוא ג"כ יתפלל עמו להקב"ה ועי' <sup>הצדקה התורה</sup> ~~התפלות~~ <sup>התפלות</sup> אבל לא שהוא נצרך להם מצד עצמם, וא"כ הטעם דהולכים אל הצדיק הוא רק משום דכך רוצה הבורא דהתפלות יתעלו ע"י זכות הרבים ובפרט הצדיקים, אבל לא שפונה אל הצדיק מצד עצמו ח"ו ח"ו, דאין לאדם השתעבדות רק אל הבורא, רק הבורא מצוה לו שישתף עם תפלתו את תפלת הצדיק בבחי' תפלת רבים וכלל נשמות ישראל, ועבודת הצדיק להתפלל לה' להעלות תפלתו, וא"כ מה שנצרכין אל הצדיק הוא בשביל פניתו אל הבורא אך אינו עושה מהצדיק שום מציאות כלל, ואפילו שהצדיק למעשה מעלה תפלתו מצד עבודתו ותפלתו להשי"ת, מ"מ תפלת הצדיק הוא כגרון ביד החוצב, דהיינו שבאמת הכל ע"י הקב"ה שהוא שומע תפלת צדיקו ומעלה את עבודתו, ונמצא שאין הוא פונה אל הצדיק כדי שהצדיק יעלה בגדר אמצעי ח"ו, רק בגדר התחברות עם הצדיק כדי להעלות יחד התפלות לפני הקב"ה כמשנ"ת לעיל. והכל על פי יסוד הנ"ל שמשתף עצמו עם הצדיק ונעשים כנשמה אחת ושניהם מתפללים יחד.

**והביאור** ביתר עמקות י"ל עפ"י המבואר בצמח צדק לענין הפיוט מכניסי רחמים, דאף שבתחילה הסכים עם האוסרים לאומרו, מ"מ בספר דרך מצותיך חזר בו (עי' בהגהותיו לר"פ נר ד' שבתורה אור כ"ג) וכתב דהענין הוא שאין הפי' שמבקשין מהן דבר ח"ו, רק להיות בבחי' שליח השפע מלמעלה וכן הם מעלים התפלות, וז"ל עוד באור תורה (בראשית כרך ה' עמ' תתקמ"ט בשולי הגליון): ובזה אפשר לומר מה שאומרים בסליחות למלאכים מכניסי רחמים הכניסו תפלותינו, והקשו על

זה שנראה כאילו עושה אותם אמצעים ח"ו בינו להקב"ה וזה איסור גמור, שהרי אפילו במדותיו ית' אע"ג שמויחד בהן בתכלית מ"מ ארז"ל בכל קראנו אליו, אליו ולא למדותיו, מכ"ש וק"ו לקרוא למלאכים שהן נבראים ולא איהו וגרמוהי חד בהון. אך הענין כי אין הענין שמבקשין דבר ח"ו, רק להיותו בחי' שליח להוליך השפע מלמעלה למטה, וכן הם מעלים התפלות, עכ"ל.

**ותמצית** דבריו דבאמת אסור להיות בכונתו לבקש מצדיק וממלאך שיעלה תפלתו, דהרי הם כמו גרזן ביד החוצב, דרך הבורא הוא בעל הבית והוא יחליט אם הצדיק והמלאך יעלה תפלתו, רק כיון שלמעשה הם הגרזן ביד החוצב להעלות תפלתו, שייד לשון לבקש שהצדיק והמלאך יעלו תפלתו, ואין הכוונה דמבקשים מהצדיק או מהמלאך מצד עצמם דאין להם כח עצמי כלל, רק לבקש מהשי"ת דיגרום דהצדיק או המלאך יעלה תפלתו.

**וא"כ** מה שמבקש מהצדיק שיתפלל בעדו הוא להתאחד עם הצדיק שג"כ יתפלל בעדו, ומה שהצדיק מעלה ומוריד השפע זהו עבודת הצדיק מצד עצמו להתפלל להשי"ת להעלות ולהוריד השפע, וזה אינו תלוי ביד הצדיק רק כמו הגרזן ביד החוצב, ואינו תלוי רק בידו ית"ש, ואין הפניה בזה אל הצדיק כלל, רק אל השי"ת שהוא למעשה ממשיך שפעו על ידי הצדיק ומעלה תפלת הרבים ע"י תפלת הצדיק.

**והיסוד** הוא דהפניה להצדיק הוא רק עבודה שלו דישתתף עם עבודת הפרט, אבל ההנהגה העליונה דשורה על הצדיק זה אינו תלוי בידי הצדיק רק זה תלוי בידו ית"ש שהוא מנהיג את הבריאה על ידי צדיקיו, וזה דבר עמוק ולא הארכת ידך **בזה הענין** מלבם של תועים ומטעים שחושבים ח"ו לפנות אל הצדיק שיעלה תפלתם כאילו הוא ביד הצדיק בלי ביטולו להשי"ת, ואסור לפנות אליו באופן כזה, אף על פי שבאמת הוא מעלה על ידי עבודתו ותפלתו, דפונים אליו רק שהוא ישתתף בתפלתו אתו יחד, וממילא הקב"ה מעלה תפלתו על ידי תפלת הצדיק, ורק בידו יתברך תלוי אם באמת תתעלה תפלתו, ואסור לפנות בדעתו לעשות מציאות מהצדיק כאילו השפע תלוי בו חס ושלום מצד עצמו, ודו"ק היטב.

ט.

### ביאור ענין הוידוי לפני הצדיק

**וענין** הוידוי לפני הצדיק שכתב רבינו ז"ל בליקו"מ תורה ד' הענין הוא דבאמת הצדיק מבטל עצמו לגמרי להקב"ה ונחשב כאילו התודה לפני הקב"ה, כיון דאין המתודה חושב לעבוד אז את הצדיק ח"ו רק מבקש ממנו עצה על הטאוי, ובדרך ממילא כיון שהצדיק מבטל את עצמו נחשב כאילו התודה לפני המאציל,

אבל אם אדם ייחד עבודתו להצדיק, כיון שהתפיסה שלו בצדיק הוא בכליו של הצדיק דנמצאים בבי"ע, פשוט דנחשב כמו עובד ע"ז דאין גופו של הצדיק מתאחד עם האור, דהרי גופו נמצא ממש בבי"ע במקום הפירוד.

**ולענין** אם מותר להתודות לפני הצדיק לאחר מיתתו דאם אין הכוונה רק לבקש ממנו עצה הרי אינו שומע עצתו. ומה ענין הוידוי על קברו של הצדיק, אלא הדרך הנכון בזה הוא להתודות לפני הקב"ה, אלא דכיון שעומד על ציון הצדיק נחשב כמו התיקון דאי' בליקו"מ ח"א תורה ד' של ודוי לפני הצדיק, אבל לא שיחשוב ליחד עבודתו לצדיק ח"ו ואף לא לאא"ס המתלבש בגשמת הצדיק (כמ"ש הרש"ש בנה"ש דף ל"ד ע"ב בסוד הנרנח"י הנמשכים לצדיקים וכו') דזהו איסור חמור כיון דאין נשמתו של הצדיק מאוחד עם גופו כמשנ"ת, רק יתודה לפני הקב"ה ויכוין שהצדיק שומע ג"כ והרי הוא בביטול גמור להשי"ת, ועי"נ נעשה התיקון ג"כ של ודוי לפני הצדיק.

**וכן** משמע בדברי הרה"ק מטשערין בביאורו לתורה הנ"ל בלקו"מ וזלה"ק: ואח"כ כשבא על קברו הקדוש ומפרש כל לבו לפני השי"ת ומרבה בתפלות ותחנונים ווידוים וכו' ומתפלל לפני השי"ת שיראהו הדרך הנכון והישר לפי שורש נשמתו שיזכה עי"ז לתשובה שלמה, ולעבוד אותו ית' באמת ושיכפר לו על כל מה שפגם וכו', ובפרט בזכותו של הצדיק הקדוש ואומר הוידוים בתוך פנימיות לבבו עד שהדיבורים יוצאים מתוך עצמותיו בבחי' כל עצמותי תאמרנה היינו שהדיבורים יוצאים מתוך פנימיותו ועצמותו של המתודה, עי"ז ממילא נמשך כל האיברים וכו' בתוך הדיבורים, ואומר כל הנ"ל על סמך דעתו של הצדיק הקדוש ז"ל בהתקשרות גמור אליו בכל לבבו שהוא יעשה תיקון כל התיקונים הצריך לנפשו ורוחו ונשמתו, אזי יאמין בכירור שבודאי נחרבו עי"ז כל בניני המלכות דסט"א והוציא מהם כל הצירופין, ונבנו בניני המלכות דקדושה ואז ממילא ידע דרך הישר לפי שורש נשמתו וכו' עכד"ק.

י.

**לחוציא מלבם של תועים שפונים בתפלתם ועבודתם אל הצדיק**

**ובאמת** לא היה ראוי להאריך בדברים דקים אלו על פני הכתב, אבל מאחר וראיתי טועים ומטעים בדברים כאלו שהשתיקה יפה להם הוצרכתי להאריך, והכי טוב ששום אדם לא יפלפל ולא ידבר בדברים שאין לו השגה בהן ויתן מחסום לפיו ויתפלל בתמימות להשי"ת כמו שנחגו אבותינו ורבותינו בכל הדורות, ולא יבלבל אנשים בדרכים חדשים שונים ומשונים, דיכול להיות סתירה להאמונה הפשוטה המסורה לנו מאבותינו, ורק זהו דרך רבינו ז"ל לילך בתמימות ופשיטות שהוא באמונה פשוטה בלי שום התחכמות בענין הצדיק ח"ו, ולפיכך רע עלינו המעשה דקצת מתחדשים חדשו דיש ענין לדבר עם הצדיק כל צרכם באופן של

התבודדות, דבר שלא מוזכר כלל בספרי רבינו, דמי שירצה לעשות כן יכול לעשות כן אבל לעשות מזה ענין דיצא מזה טעות כאילו שיש ענין לבקש מן הצדיק בקשות וכו', זהו אינו כדאי כלל, והכי טוב לילך בפשיטות ובתמימות וכל בקשותיו יהיו רק אליו ית"ש, ואם רוצה לבקש מן הצדיק שיתפלל בעדו, מותר להרבה פוסקים, אבל שיש איזה עבודה ח"ו לדבר עם הצדיק צרכיו ולעשות עיקר מן הדיבור אל הצדיק וכו', אין לעשות כן, דזה מבלבל אנשים מהאמונה הפשוטה והצרופה דקבלנו מהר סיני דהכל תלוי רק בידו ית"ש. והשי"ת יוכינו לאמונה פשוטה בו ית"ש ולעשות רצונו ית"ש אכי"ר.

**אמנם** מי שמתפלל בתמימות ובפשיטות עם אמונת צדיקים ויודע שיש מעלה להתפלל אצל הצדיק או בציון של הצדיק ועושה בתמימות על דעת חז"ל ועל דעת מש"כ בספרי הצדיקים שכך צריך לנהוג אף שאינו מעמיק להבין איך הענין נעשה ובאיזה אופן פועל אין בזה בית מיוחד כיון שעושה על דעת חז"ל וע"ד התה"ק, וכל מש"כ הוא רק כאשר מעמיק להבין הענין שאז צריך להזהר שלא למנות בגדר הדבר וכפי כל משנ"ת.

יא.

**אף הצדיקים שיש להם נשמה דאצילות אין שייך תפלה אליהם**

**ובדרי** להבין הענין יותר בעומק עפ"י יסודות הקבלה, הנה יש לבאר דהיחוד של אצילות דאיהו וחיוהי וגרמוהי חד בהון, אע"פ שיש לדעת דנשמת הצדיק אפילו כשיש לו נשמה דאצילות אינה אלקות כמבואר בספרי ר' אהרן סטראשאלער ובדברי ר' יצחק אייזיק האמיל דנשמות של אצילות אינן בגדר אלקות, דרך הכלים של הספירות עצמם דאצילות הם אלקות אשר נאמר עליהם דאיהו וחיוהי וגרמוהי חד בהון, אבל לא הנשמות והמלאכים של אצילות, שהם מחצבים יותר חיצוניים המלבישים על מחצב הספירות כמבואר בשערי קדושה למהרה"ו ז"ל וכו' עי"ש.

**ואמנם** יש דרגא של נשמות של אצילות שהן בגדר אלקות כמבואר בכ"מ בספרי חב"ד (עי' היטב בתניא באתר כ' ועי' בספר השיחות למוהרש"ב שיחת י"ט כסלו תער"ג, ועי' לחזן מדבריו בתרנ"ט ובתרס"ז), וצ"ל דנשמות אלו הם יותר פנימיים אבל גם הם אינם שייכים אלא לבחי' כלים דאצילות ולא לגדר פנימיות נשמת האצילות, דהיינו שהם בחי' חיצוניות דפנימיות, ונקראים נשמות כיון שכללות כל הפנימיות נחשב נשמות בערך כללות החיצוניות, דהכל תלוי בערכי הכינויים, וכמבואר בתניא דהגדר של הביטול הוא בבחי' אור הבטל במאור, דכל הספירות של אצילות הם בטלים בבחי' מקצת האור בטל במקור האור ואינו עולה בשם כלל, ואעפ"כ בכח הפלא של הבורא יש בכחו לקיים מציאותן דהרי עצם הכלים של אצילות קיימים.





מקום לנוח, אז היא שורה על הצדיקים ישני עפר". ואיתא בחז"ל על משה רבינו ע"ה דשכינה מדברת מתוך גרונו, וכן כתיב פנים בפנים דיבר ה' עמכם וכתב רש"י דאינו על ידי סרסור אלא המוכר עצמו מדבר עמכם עי"ש, ומאידך כתיב אח"כ אנכי עומד בין ה' וביניכם דהיינו שקיבלו התורה על ידי משה רבינו, וכל זה צריך ביאור והם דברים עמוקים ודקים ואי אפשר בכאן לבאר כל הענין באריכות הדק היטב כפי שהיה מן הראוי, אלא נציין לע"ע כמה מראה מקומות ויסודי הדברים בקיצור, ועוד חזון למועד בעה"י להרחיב יותר כיד ה' הטובה עלינו.

יג.

### אסור לעבוד הכלים דבי"ע ואף לא לכבדם כיבוד של אלקות

**ולבאר** את הענין נקדים כמה דברים בענין איסור ע"ז עפי"מ דאי' בס' בן פורת יוסף עה"פ לא יהיה לך אלהים אחרים בשם הבעש"ט וז"ל: שמעתי ממורי שאמר שאלת הפילוסוף אם לית אתר פנוי מיניה, אם אתה כופר בע"ז אם כן כופר אתה בחלק שהוא ממנו יתברך. וביאר כי יש באדם חצר הכבד בסוד והבדילה הפרוכת לכם, ודרך שם דוחה המותרות והצואה, וב"היכל הברכה" סוף פ' וישב ביאר דבריו בסוד הפרסה המבואר בדברי האריז"ל, עי"ש ואכמ"ל.

**ויענין** בזה"ק יתרו (פ"ו ע"א) עה"פ לא יהיה לך אלהים אחרים על פני דר"ל זולת האצילות שהיא פניו, כי האור שם מתייחד עם הכלי ונקרא פניו ממש, כמ"ש בזה"ק (אמור צ"ג ע"ב) בקשו פני אלן עטרי מלכא (הי"ם) דהוא אחיד בהו ואינון ביה, אינון שמיה, ואיהו ושמיה מלה חדא הוא, ובג"ד אמר דוד את פניך ה' אבקש, ובזה"ק (יתרו פ"ו ע"א) על פני לאפקא אפי מלכא (ו"א) דבהו אתחזי מלכא קדישא ואינון שמיה והוא אינון, ועי' בלש"ם הקדמות ושערים דף טו: והענין דעד סוף אצי' כיון שהאור מתאחד עם הכלי דבטל בהאור נקרא אלקות והכל מתאחד עם הבורא, אבל בסוף האצי' יש פרגוד ומחיצת. ואע"פ שאורו ית"ש מתפשט בבי"ע ממש (כסוד הארת חק, וכמבואר בספרי תלמידי הבעש"ט ויהי"א סוד ממלא כל עולמין, ובחג"א בחיכלות, ובלש"ם הו"ש דף י"ז:) והנח"י של בי"ע הוא אלקות ממש, מ"מ הכלים שיש שם והרוחין ונפשינן אינם אלקות כלל כמבואר באר"י. ולפ"ז יסור ע"ז הוא לעבוד את הכלים דבי"ע דכיון שהם לאחר הפרגוד אינם בטלים להאור.

**ועי'** בדרך מצותיך להצ"צ מצות מילה דבזה טעו דור אנוש דכבדו את הכלים דבי"ע בשביל שהיה בתוכם אא"ם, ואע"פ שידעו דאין הכלים עצמות הבורא, אבל איסור ע"ז הוא לכבד את הכלים דבי"ע להחשיבם לאלקות שמתאחדים עם הבורא, דהאמת היא דמאצי' ולמטה הכלים הם נפרדים. וז"ש הבעש"ט דאף דמלא כל הארץ כבודו ונמצא בכל מקום, אסור לעבוד לאיזה דבר שהוא בי"ע, ואפי' אם יכוין בלבו להאור, אסור לו לכבד הכלים דבי"ע במחשבה דבור ומעשה כבוד של אלקות באופן

שנראה דסובר שהם מתאחדים עם האור. וכדאי' ביבמות ו': תוד"ה יכול דפי' דהגמ' קמ"ל דאף דהמקדש הוי דבר שבקדושה לא ישתחוה לו לשם אלקות. רק שכלים הבטלים להאור לפי דרגת בי"ע דהיינו צדיקים ומקדש, חייב לכבדם מאד מחמת אור השכינה המתגלית שם, אבל לא כיבוד של אלקות ח". משא"כ כלים דאינם בטלים דהיינו ע"ז, חייב לבזותם. והמקומות שאור השכינה מכוסה שם בקליפת נוגה דהיינו כמו הגילוי של היצוניות עולם העשיה, שם א"צ לכבד וא"צ לבזות, וכך יש לנהוג בכל הדברים של היתר ורשות שאין שם התגלות הקדושה דהיא הביטול. ועי' ברמב"ן פ' ויגש עה"פ וישא ישראל ובמהר"ם גבאי בספר עבודת הקדש חלק התכלית פ"ל ובצמח צדק עה"פ ויקרא לו ליעקב אל ובלש"ם דע"ה דף נ"ד ע"ב ואכמ"ל.

יד.

### השכינה השורה בשורש נשמת הצדיקים היא בבחי' ממוצע המחבר

**וכדי** להבין הענין היטב יש להעתיק מדברי מוהרש"ב ז"ל (תרנ"ט ומובא בספר על הצדיקים דף צ"א ואילך ע"ש) פנים בפנים דיבר ה' עמכם וגו' אנכי עומד בין ה' וביניכם להגיד לכם דבר ה', ופירש"י ע"פ פנים בפנים כך אמר להם משה אל תדמו שאני ממעה אתכם בדרך שהסרסור עושה בין מוכר ולוקח הרי המוכר עצמו מדבר עמכם, ע"ש וצריך להבין מש"א אח"כ אנכי עומד בין ה' וביניכם וכו' דלכאורה הרי זה סותר למש"א תחלה פנים בפנים דיבר ה' עמכם ואיך יתכן שניהם דעם היות שאנכי עומד בין ה' וביניכם ומ"מ המוכר עצמו מדבר עמכם וכו'.

אנכי עומד  
בין ה' וביניכם

**והענין** דהנה ידוע מ"ש בע"ה (שער מ"ב פרק א') שבין כל בחינה וביחינה יש ממוצע ביניהם וכו'. וכמו כן הוא ברוחניות בב' מדרגות שהם רחוקים זה מזה יש ממוצע ביניהם וכמו משה שהיה ממוצע בין הקב"ה לנשמות ישראל וכמ"ש אנכי עומד בין ה' וביניכם להגיד לכם דבר ה', דנשמות ישראל בעצמם לא היה באפשרם לקבל את דבר ה', דבמתן תורה הרי על כל דיבור ודיבור פריחה נשמתן וכו', ולכן אמרו דבר אתה עמנו וכו' שהיה משה ממוצע ביניהם וכו', והטעם שיש בכח הממוצע לחבר ב' הבחי' הוא לפי שהממוצע כולל שניהם וכמו במשה דכתיב בו איש האלקים ואיתא במדרש רבה פ' ברכה מחציו ולמטה איש מחציעו ולמעלה אלקים וכו' ולכן היה ממוצע שעל ידו נמשכה התורה דאו רייתא מחכמה נפקת ונמשכה על ידו בבחי' מלכות למעלה ולנשמות ישראל למטה וכו'. עכ"ל

טו.

### שכינה מדברת מתוך גרונו של משה הוא בדרך מעבר ולא בדרך התלבשות

**ועי"ש** שמאריך לבאר שיש ב' בחי' ממוצע הא' הוא ממוצע המפסיק והב' ממוצע המחבר, וביאר דמשה רבינו ע"ה היה בחי' ממוצע המחבר, וזהו שאמרו

הז"ל שכינה מדברת מתוך גרונו של משה, ומבואר במ"א המשל על זה כמו משקה ששופכין דרך המשפך שהמשפך אינו מקבל כלל המשקה כי אם עובר דרך המשפך וכו', ועד"ז היתה שכינה מדברת מתוך גרונו של משה בלי שום הרגש כלל כי אם דבר ה' היה מדבר מתוך גרונו וכו', ומבואר שם דלכאורה מהו המעלה שלא הרגיש כלל, שלכאורה אם היה מרגיש היה יותר טוב. ונתבאר היתרון על זה שאם היה מרגיש היה מתעצם הדבר ה' בו ואח"כ היה יוצא, א"כ אין זה דבר ה' ממש כי אם דבר משה מה שקיבל מה' אבל כשיוצא בלא הרגשה היה דבר ה' ממש רק שהיה עובר דרך גרונו של משה.

### הצרות התורה הצרות השנות

**אף שהשכינה שורה בדרך מעבר אי אפשר להשיגה כי אם על ידי הצדיק**

**ולכן** בחי' הממוצע דמשה להמשיך את התורה למטה שעל זה אומר אנכי עומד בין ה' וביניכם להגיד לכם דבר ה' וכו' בא ונמשך על ידו בחי' דבר הוי"ה ממש כמו שהוא בעצם וכו', ומ"מ היה צריך להיות על ידי משה דוקא ומפי הקב"ה בעצמו לא היו יכולים לקבל, מפני שהמעביר פועל גם כן, וכמ"ש באגה"ק בקונטרס אחרון ד"ה להבין מ"ש בפע"ה דביו"ט מאיר חסד דאצילות המתלבש בחסד דבריא על ידי מעביר חסד דיצירה ועשיה דאל"כ לא היה פועל בעולם הזה, נמצא שעם היות שהוא בדרך מעביר לבד בחסד דיצירה ועשיה, מ"מ הרי הוא פועל בעולם הזה וכו'.

**והמשל** בזה כמו הכותב שכל באצבעות היד, שאין הכח התנועה שביד כלי לשכל, ואין השכל מתלבש בהכח התנועה שביד כי אם בדרך מעביר לבד, ולכן הכח התנועה בטל לגמרי לאור השכל, וכפי אור השכל כן היד מתנענע מעצמו, והיינו לפי שאינו בדרך כלי להתלבש את האור וכו', כמש"ש במ"א. ומ"מ הרי זה פועל שע"ז בא השכל לידי אותיות הכתב וכו', וכמו כן יובן בבחינת ממוצע דמשה שאם היות שהוא בדרך מעביר לבד מ"מ הרי זה פועל שיוכל להתקבל בנשמות ישראל, אבל האור המאיר על ידו הוא בחי' אור עצם המשפיע ממש, שהוא בחי' האור דפנימיות ועצמות אוא"ס וכו'.

**ומסיים** במאמר שם בזה"ל: ועל פי הנ"ל יובן מש"א פנים בפנים דבר ה' עמכם וכו' ומש"א אנכי עומד בין ה' וביניכם להגיד לכם דבר ה' וכו', שאינם סותרים זה לזה, דמ"ש פנים בפנים דבר כו' היינו שבתורה נתגלה בחי' פנימיות ועצמות אוא"ס ממש וכו' כנ"ל, אמנם הגילוי צריך להיות על ידי ממוצע דמשה, אך בחי' הממוצע דמשה אינו דומה לשארי ממוצעים כנ"ל, שעל ידי משה נמשך בחי' עצמות האור ממש וכו'. ולזאת עם היות דאנכי עומד בין ה' וביניכם כו', מ"מ פנים

בפנים דיבר ה' עמכם, שהמוכר עצמו מדבר עמכם, שנמשך ונקלט בנשמות ישראל בחי' פנימיות ועצמות אור א"ס ממש וכו', עכ"ל.

יז.

### ג' נקודות שרשיות בהבנת הענין על נכון

**נמצא** לפי"ז דיש ג' נקודות שרשיות בהבנת הענין על נכון בהא דהצדיק שהוא בבחי' משה השכינה שורה בו א. שהוא בחי' ממוצע המחבר. ב. דאין השכינה בהתלבשות בתוך הצדיק רק נמצאת בו בדרך מעבר. ג. דאעפ"כ אי אפשר לקבל אור זה רק על ידי משה דייקא, מפני שצריך דווקא בחי' המעבר כדי שיוכלו להתקשר עם השכינה. ונמצא דעיקר ענין התקשרות לצדיקים הוא להתקשר אל השכינה משום דנמצאת בהשראה אצל הצדיק, והשכינה שהיא בפנימיות נשמת הצדיק היא הממוצע המחבר את נשמת ישראל לא"ס בסוד שיתבאר להלן דהשכינה כלולה משורש נשמת ישראל בסוד ניצוץ א' וב'. והוא דומה לקדושת בית המקדש, דכמו שהשכינה שורה במקדש ואינה מתאחדת שם בבחי' יחוד גמור, רק בדרך השראה, עד"ז הוא בחי' נשמות הצדיקים, וזהו שאמר בזהר הק' הנ"ל מאן פני האדון דא רשב"י

יח.

### הקבצו ושמעו בני יעקב ושמעו אל ישראל אביכם

**ועוד** יש לעיין בדברי מוהרש"ב ז"ל בספר יו"ט של ר"ה תרס"ו (עמ' תצ"ח ד"ה הקבצו ושמעו, ובנדמ"ח עמ' תרנ"ז) בענין יעקב אבינו דאיתא בגמ' (מגילה י"ח ע"א) שקרא הקב"ה ליעקב א"ל, ובמדר"ר איתא ושמעו אל ישראל אביכם "אל" הוא ישראל אביכם, מה הקב"ה בורא עולמות אף אביכם בורא עולמות, מה הקב"ה מחלק עולמות אף אביכם מחלק עולמות וכו'. וכתב בזה"ל: וצריך להבין איך שייד לומר כן על יעקב שלמטה עם היות שהיה נשמה דאצילות, מ"מ הרי היה רק מרכבה לז"א דאצילות, לא בחי' אצילות, וכמ"ש באגה"ק (לבעה"ת סימן כ') על נשמות דאצילות, אך אינן אלקות ממש לברוא בהם ועל ידם מאין ליש, הואיל וכבר יצאו ונפרדו מהכלים דאצילות שבהן מלוכש הקו מאור א"ס שהאור מעין המאור וכו', וא"כ איך שייד לומר "אף אביכם בורא עולמות" שהרי אינן אלקות ממש לברוא כו', דענין הבריאה הוא מהאור דוקא, וכנודע דאמיתות כח הבריאה וההתהוות הוא בעצמות א"ס דוקא, שהוא בכחו ויכלתו להוות יש מאין וכו', וההתהוות שעל ידי האור הוא לפי שהוא מעין המאור כו', וכמ"ש באגה"ק שם, ונשמות דאצילות הואיל שיצאו ונפרדו מכלים ואין הקו מאור א"ס מלוכש בהם, איך יאמר אף אביכם בורא עולמות וכו'. וכמו כן אינו מובן מה שקרא ליעקב "אל" דעם היות דו' שמות שאינן נמחקין הן בעשר ספירות דאצילות שם "אל" בחסד ושם אלקים בגבורה וכו',

הרי ידוע שזהו באורות המתלבשים בכלים, דאור א"ס בהתלבשותו בכלי החסד הקרא "אל" וכו', וא"כ מה שהעשר ספירות נק' בשמות הבורא אין זה בהע"ס עצמן, כי אם בהאוא"ס המתלבש בהם וכו', וכמ"ש בתורה אור ד"ה ואלה שמות בענין לאתקנא רזא דשמי', ובהביאור דמושה ידבר, וא"כ נשמות דאצילות דחקו מאוא"ס אינו מלובש בהם, איך יקרא בשם הבורא. עכ"ל ועי"ש אריכות גדולה ונפלאה בענין מהות נשמות ישראל בכו"כ הבחנות ודברים עמוקים כדרכו בקדש. ונעתיק בזה רק מסקנא דמלתא בסוף המאמר.

**יז"ל** בסוף המאמר (עמ' תק"ח ובנדמ"ח עמ' תרס"ח) ועל פי הנ"ל יובן מ"ש הקבצו ושמעו בני יעקב ושמעו אל ישראל אביכם. דהנה ארז"ל דמות דיוקנו של יעקב חקוקה תחת כסא הכבוד, והיינו בחי' אותיות החקיקה הנ"ל, ובדרך כלל האבות היו מבחי' אותיות החקיקה וכמ"ש "בעבר הנהר ישבו אבותיכם" דנהר הוא בחי' מח' ועבר הנהר הוא בחי' כח המח' בחי' חקיקה וכו', וכמ"ש בלקו"ת בהביאור דאם בחוקתי ובהגהות לשם. ויעקב שהיה שלימו דאבהן היה במדריגה עליונה יותר שהיה בבחי' התפארת וכו', וכל זה הוא בבחי' אותיות וכלים וכו', אמנם על ידי הירידה למטה והי' למטה בבחי' מרכבה, עי"ז היה העליה בהאור, והיינו בבחי' עצמות האור שלמעלה גם מבחי' אותיות החקיקה, והוא בחי' פנימיות עתיק כו' כנ"ל, וזהו שהקב"ה קרא ליעקב "אל" להיות שהעליה בבחי' האור, ועוד בבחי' עצמות האור כו', לזאת הבורא ית', ושייך לומר מה הקב"ה בורא עולמות אף אביכם בורא עולמות, מצד ההתאחדות בבחי' עצמות האור וכו'. ובכדי לבוא למדריגה זו נאמר תחלה "הקבצו ושמעו בני יעקב" דהנה העליה הנ"ל נעשה העיקר על ידי עבודת הברורים למטה, שזהו תכלית הכוונה בירידת הנשמה למטה בכדי לברר את הגוף ונפש הבהמית, וכל הדברים התחתונים השייכים לנפש הבהמית, ועל ידי זה דוקא נעשה עליית הנשמה בהמדריגות היותר עליונות, וכמו שנתבאר לעיל באורך וכמשי"ת לקמן, ועל זה אמר "הקבצו ושמעו" שהוא ענין הקיבוץ מהפיזור ופירוד, והיינו אסיפת וקיבוץ הניצוצות כו', ועי"ז ושמעו אל ישראל אביכם – "אל" הוא ישראל אביכם, שהיא העליה בבחי' עצמות אוא"ס כו', עכ"ל.

יט.

**שורש נשמת ישראל "בנים אתם לה' אלקיכם" בסוד ניצוץ א' וב'**

**יז"ש** לעיין היטב בכל דבריו דלעיל שם בביאור שרשי הנשמות וא"א להאריך בכאן, אך יסוד הדברים יובן עפי"ד הארז"ל בע"ה (שער מ"ב פרק א') בסוד ניצוץ בורא וניצוץ נברא, דשורש נשמת ישראל בסוד בנים אתם להוי"ה אלקיכם בסוד ניצוץ נברא המאוחד עם ניצוץ בורא ושניהם בסוד הממוצע דכתר שהוא בסוד עתיק וא"א שבכתר כמבואר שם בע"ה, (וכמבואר בדברי הרש"ש בדף ל"ד ע"ב בסוד הנרנח"י הנמשכים לצדיקים, ובדף מ' ע"ג בסוד נשמתא דהיי מברקא דגושפנקא וכו') והם

סודות נעלמים ונתבאר בדברינו באורך בים החכמה בכ"מ וא"א להאריך בכאן. אך כלל הדבר עפ"י כל הנ"ל הוא דהשורש העליון של הנשמה למעלה הוא בניצוץ ב', ואמנם הוא נעלם לגמרי, והצדיקים שהם מרכבה לשכינה הנה בשורש זה שם הוא בחי' שורש ההתדבקות עם השכינה הק' ממש בסוד יחוד ניצוץ א' וב', ואמנם אי אפשר להתקשר לצדיקים בבחי' זו, אלא צריך בתחילה להתקשר עם הצדיק בבחי' התכללות כל הנשמות כאחד וכנ"ל מדברי ראבר"נ שהצדיק הוא כשליח ציבור וכולם נכללים עמו כנשמה אחת, ואח"כ אפשר משם לעלות ולהתקשר לשורש נשמת הצדיק בבחי' ניצוץ ב' שהוא בחי' ממוצע המקשר וכו' ככל הנ"ל.

**ויסוד** הדברים הוא דהצדיק בחי' נשמתו שלמטה הוא רק מרכבה ואינו אלקות ממש אשר מתלבש בו הקו ומתיחד עמו ממש, אבל על ידי עבודתו יכול לעורר שורש העליון דנשמתו למעלה שהיא מתיחדת עם השכינה, וזהו הבחי' שנקרא יעקב "אל", כי שורש נשמת ישראל ונשמת הצדיק הוא בסוד ניצוץ ב' שהוא באחדות עם השכינה הק', ובחי' זו נקראת "אל" והיא השורה בהשראה אצל צדיק האמת שהוא בחי' ממוצע המחבר כנ"ל בסוד שכינה המדברת מתוך גרונו של משה וסוד אנכי עומד בין ה' וביניכם, ואמנם אינו אלא בדרך מעבר דהיינו שאינה בהתלבשות רק בהשראה כנ"ל, אך בפועל אי אפשר להגיע לבחי' זו של השכינה רק על ידי התקשרות לנשמת משה וככל הנ"ל.

## ב.

### מסקנא דמלתא בניני התקשרות לצדיקים

**ובזה** אפשר להבין איך מותר להתקשר לצדיקים אף דהרי נשמתם אינה בדרגא של איהו וחיותי חד ככלים דאצילות, והתירוץ הוא דעצם ההתקשרות לנשמת הצדיק שאינו עדיין בגדר יחוד דאצילות ההיתר בזה הוא כמו שכ' ראבר"נ שנשמתך ונשמת הצדיק הוא נשמה אחת וכמו חלק מהגוף שמתפלל בשביל חלק השני של הגוף, וכפי שנת' לעיל שהצדיק הוא בגדר שליח ציבור וכולם נכללים בו כנשמה אחת וכמי שמתפללים יחד. והבחי' השנית הוא דאצל הצדיק האמת בחי' משה שורה אצלו לא בגדר התלבשות רק בגדר מעבר עצם השכינה הק' בסוד ניצוץ א' וב', והוא בסוד ממוצע המחבר, ועל זה אמר משה רבינו אנכי עומד ביניכם וכו' כי ממוצע דמשה בבחי' זו הוא ממוצע המחבר, דהיינו בחי' השכינה השורה בשורש נשמת הצדיק שבאצילות וכו' ככל הנ"ל. ונמצא דתחילת ההתקשרות צריך להיות מצד חיצוניות נשמת הצדיק, והוא מצד התאחדות עם הצדיק כאחד והוא כשליח ציבור וכו' כנ"ל, ואח"כ יכול להגיע יותר בפנימיות ולהתקשר להשכינה הק' השורה אצל הצדיק שהוא סוד הממוצע המחבר, ואי אפשר להגיע לבחי' זו הפנימית רק על ידי הבחי' הא', כי בלא התקשרות תחילה אל הצדיק למטה אי אפשר לקבל מהשכינה השורה עליו למעלה.

## ענף ג

### בענין השתטחות על קברי הצדיקים

א.

#### כמה בחי' מקיפים יש לאדם

**והנה** ידוע דשני מקיפים יש לאדם והם מקיף דחיה ומקיף דיחידה כמבואר הרבה בכתבי האריז"ל, והמקיף דחיה נקרא מקיף החזור ומקיף קרוב, כי הוא נכנס תחילה תוך הכלים ושוב יוצא באור חוזר בסוד השערות ומקיף מקרוב על כל ספירה, והוא סוד המלבושים של האדם שלובשם סמוך לגופו בסוד המקיף הקרוב הסמוך אל הגוף, ומקיף דיחידה נקרא מקיף ישר ומקיף הרחוק דהיינו שמאיר מרחוק בלתי להכנס כלל לתוך הכלים, ומקיף בכללות את כל הפרצוף, והוא סוד ההיכל שהוא הבית שבו יושב האדם שהוא כנגד המלכות של האדם כידוע (עי' ע"ה שער מ"ב פרק א) ושם שורה היחידה.

**והנה** יש עוד בחי' מקיף יותר גדול והוא במקום העיר שגר בו האדם, והוא בחי' מקיף עליון כללי שמקיף ומסובב כמה וכמה בתים, והוא הנמשך מעולם היותר עליון דהיינו למעלה ממדרגת היחידה שהוא המדרגה העליונה ביותר, כי לעולם יש עולמות זה למעלה מזה, וכפי ערך העולם היותר עליון כך הוא התפשטות המקיפים דיליה במקום יותר רחב ויותר כללי, ולענינו הוא על דרך שנבאר דבחי' מקיף דחיה ודיחידה שהם הלבושים והבית הם במדרגת מקיפי האצילות, והמקיף היותר עליון הנמשך ממדרגת א"ק אשר למעלה מן האצילות, והוא מתפשט יותר בהרחבה וכולל כמה וכמה בתים שהם נקראים מקיפים פרטיים בערך המקיף הכללי של העיר שהוא כולל כל הבתים (עי' ע"ה שער ענף ד' דמקיפים דא"ק הם המקיפים היותר חיצוניים שמקיפים את כל העולמות והם סמוך לעיגולי א"ק, משא"כ מקיפים דאצילות הם סמוך לעיגולי האצילות שהם יותר מבפנים וכו').

ב.

#### על הציון ובר' אמותיו שורה מקיפי חיה יחידה ובעיר של הצדיק שורה המקיף דא"ק

**והנה** מזה נלמד ענין ההליכה לקברי צדיקים והשתטחות על קברם וכן השחייה בעיר שבו מקום מנוחת הצדיק, כי לעולם צריך להתקשר עם המקיפים של הצדיק, ובתחילה הוא מהמקיף הקרוב שהוא מקיף דחיה בחי' הבגדים, והשני הוא

#### הערות וביאורים

ב. מאמר זה נאמר בשעתא דרעוא דרעוין בעיה"ק צפת הילולא דרבינו האר"י ז"ל פר' דברים תשע"א לפ"ק.

מהמקיף היותר רחוק שהוא מקיף דיחידה שהוא מבחי' הבית, והוא בחי' מקיף יותר עמוק, ואמנם המקיפים היותר גדולים נמשכים מהמקיף המתפשט בעיר, וזהו ענין השהייה בעיר של הצדיק, ואף דהוא פחות מושג לכלל האנשים, מ"מ כאשר מעמיקים וזוכים להתקשר בבחי' המקיף שבכל העיר, יכולים להשיג בחי' מקיף יותר עליון ממה שמושיגים בתוך ד' אמות של הציון.

**ויש** לבאר בזה דהנה אף שעיקר הקדושה הוא במקום הציון עצמו, כי שם גנוז הצדיק עצמו, מ"מ יש כמה מדרגות מקיפים המתפשטים מסביב, דעל גבי הציון ממש מאיר המקיף דחיה כמו שביאר האדמו"ר האמצעי, והוא בחי' המקיף הקרוב הסמוך אל הגוף כעין הבגדים של האדם כנ"ל, ובד' אמות שסביב הציון הוא כעין בחי' הבית אשר שם שורה המקיף <sup>המדרגות התחתונות</sup> ~~המדרגות העליונות~~ של מקום מנוחת הצדיק שם שורה מקיפים הכי גדולים שהם בחי' המקיפים הנמשכים מהעולמות שלמעלה ממנו, והוא מקיף דבחי' א"ק ובחי' עולם המלבוש, והוא סוד העיר של הצדיק.

**כי** הנה הצדיק אמת שהיה לעולם דבוק בעולם העליון שהוא עולם המלבוש כי הוא דבוק לעולם בקו בסוד קוה אל ה' שהוא עולם המלבוש, ולכן בעיר של הצדיק אמת נשאר הארה מבחי' זו שהוא מה שהצדיק קישר את כל הבתים שהוא קישר כל המדרגות בכח העולם העליון המקשר את כל הבתים בסוד העיר, ולכן בעיר של הצדיק יש את המקיפים העליונים ביותר, אמנם אינם מושיגים רק למעמיקים מאד הנכנסים לפנימיות מדרגת הצדיק.

**דהנה** על ידי המקיף שע"ג הציון עצמו מתקשרים לתורתו של הצדיק שהוא הסודות שגילה הצדיק, והוא בחי' מקיף דחיה בחי' מדרגת החכמה. ובתוך ד' אמות של הציון מתקשרים להשראה של השגת אלקות והשגת היחוד שהצדיק מגלה, שהוא מדרגת היחידה, ועל ידי שהולכים בעיר של הצדיק ומתקשרים אליו

### הערות וביאורים

כמ"ש בספר ויקהל משה, ולכן כל פעם שהולכים לצפת הוא כדי להגיע לקדושת ירושלים ביתר שאת, ובצפת מתקשרים לצדיק אמת שהוא האר"י וכן רשב"י ותלמידי בעש"ט הגנוזים בגליל כי הכל נכלל בקדושת העיר צפת שהכל בחי' אחת, והם הצדיקים אשר על ידם יכולים להגיע לירושלים שהיא המלכות שהיא התכלית, כי רק על ידי הצדיק אמת יכולים להשיג את המלכות, והוא סוד תקע שעל ידי התקיעה יכולים להגיע לבשופר שהוא ירושלים

ג. וזה סוד שאמר מורנו הגאון ציס"ע ר' גדליה קעניג זצ"ל דתקע בשופר גדול מרמז על צפת וירושלים דתק"ע גי צפ"ת, בשופ"ר גי' ירושלי"ם, כי האור של צפת שהוא תק"ע הנה בחי' תקיעה הוא הכנה להגיע לירושלים, כי האור והקדושה של הצדיק אמת הוא ההכנה להגיע לירושלים שהוא המלכות, והוא סוד תקע בשופר כי יסוד דאבא הוא הבונה את המלכות, אף שעיקר המלכות הוא בית המקדש אבל רק על ידי מלך המשיח הוא אשר יבנה את בית המקדש



בכל העיר, אף שנראה שהוא יותר רחוק, מ"מ כאשר מעמיקים להתקשר לבחי' פנימיות עבודת הצדיק הנוגעת לעולמות היותר עליונים של בחי' א"ק ועולם המלווה, יכולים להתקשר למקיפים של מדרגות אלו שהם מתפשטים למרחוק יותר שהוא לכל העיר, ומתגלה בזה עומק מדרגת הצדיק שהיה מקשר את כל הבתים בבחי' קישור כל נשמת ישראל, והוא כמו יחידה העליונה של א"ק שמקפת על כל מדרגות הפרטיים של מקיפי היחידה של האצילות שהם בחי' הבתים ומאחדת את כל הבתים, דהיינו שעבודת הצדיק הוא לקשר את היחודים של כל הבתים של העיר לבחי' יחוד אחד כללי שהוא היחוד של כל נשמת ישראל.

**ועל** זה אמר ליקו"מ (תורה ח' חלק ב') נרדי נתן ריחו, **הוא** תוכחה של הצדיק כמו מרע"ה שכאשר אמר תוכחה בתחילת ספר דברים הזכיר את כל המקומות וכו', והיינו שהוא עורר את כל המקומות שהם העיירות כדי לעורר שורש המקיפים של אותם מקומות שהוא יותר מהמדרגה של הבתים כי הוא מקשר כל נשמות ישראל ומעלה אותם למעלה מהמדרגה של הבתים שהוא יחודים דאצילות, אלא בבחי' יחודים דא"ק, וזה נרדי נתן ריחו, כי הוא עורר את שרשי נשמתם בבחי' היותר עליונה מן הבתים, דעיקר הגאולה הוא לזכות לדעת אמת שהמאחדת את כל המדרגות.

ג.

**ע"י המקיף העליון השורה בעיר יכולים להשיג בחי' עצת אמת איך לעבוד את ה'**

**וענין** השגת המקיף היותר עליון של הצדיק המתפשט בעיר הוא השגת עצת האמת איך להתנהג בכל דבר, כי באמת כל אדם רוצה להיות טוב אבל אנו הולכים כמו עוורים ואין אנו יודעים שום עצה לשית בנפשנו, והוא עיקר חורבן בית המקדש שאין לנו שום נביא וחכם שיורה לנו מהו העצה האמיתית, כי עיקר החורבן הוא חורבן הדעת שהוא חורבן העצה, שאין אנו יודעים הדרך בעבודת אמת ונעלם החכמה, ועל זה אנו בוכים שאין אנו יודעים עצת אמת ונסתמו כל המעיינות ואין אתנו לא נביא ולא חוזה, ואין לנו הדעת אמת שהוא בחי' בית המקדש ואין אנו יודעים שום דבר מה לעשות בעבודת ה' ומה לעשות בגשמיות ומה ברוחניות.

**ובאמת** צריך לגלות שורש העצה שהוא יותר עליון מנביא וחוזה שהוא מלך המשיח הנק' "פלא יועץ" שהוא יותר מכל הנביאים בחי' משה רבינו מה שהיה הוא שיחיה, שהוא מלך המשיח שהוא פלא יועץ, כי הוא יתן לנו העצה האמיתית ולא רק בבחי' חיה ויחידה אלא למעלה למעלה לפי שורש נשמותינו כפי אשר נקשרת בעליונים, שהוא עצת אמת שורש השרשים של נשמותינו, והוא עצת אמת של עצם אלקות, וזה יהיה טובתינו בכל הענינים ובכל הבחינות. כי העצה מצד החיה הוא רק מצד המקיף הקרוב, ויתכן שלגבי הרחוק אינו עדיין התיקון, ואף

שמגיעים לעצה מצד היחידה וניתן עצה למרחוק אינו עדיין כפי עצת האמת ממש, דהיינו כפי שורש נשמתינו למעלה שהוא בחי' פלא יועץ אל גיבור אבי עד שר שלום, אשר בכללות הוא למעלה מא"ק ואבי"ע שהוא בעולם המלבוש, כמו שבאצילות למעלה ממנו הוא א"ק, דהיינו שא"ק הוא בחי' המקיף דכללות האצילות, כך למעלה מכללות עולמות א"ק ואבי"ע הוא עולם המלבוש שהוא בחי' המקיף דכללי כללות המקיף כל עולמות א"ק ואבי"ע, והוא אמיתות תכלית התכליתים דהאי עלמא, שהוא הנקרא עצת אמת לאמיתו שיכולים לקבל מצדיק האמת שהוא בבחי' פלא יועץ.

#### ד.

**עצת אמת הוא בחי' פלא יועץ הנמשך ממקום גניזת הצדיקים**

**האמיתיים יחידי הדורות**

**ובאמת** הוא בחי' עצה של מדרגת משיח, ואף שעדין אין לנו מלך המשיח וצריכים עוד לחזור בתשובה שלמה, מ"מ אם נכנס לסוד פנימיות עבודת הצדיקים בסוד ישמח ישראל בעושיו שהוא השעשועים באלקות ית' שמו יכול להתגלה לנו עצת אמת כפי שורש המקיף העליון הנמשך מעולם השעשועים העליונים, כי הקב"ה יכול להכניס לאדם את העצת אמת כמו שמקבלים מנביא שהוא העצה הנכונה כפי תקון הנפש של האדם, כי שורש הענין הוא דעצת אמת נמשך מלמעלה למעלה שהוא המקיף העליון של בחי' עיר שהוא הנמשך ממקום גניזת הצדיקים האמיתיים ויחידי הדורות, וכפי מה שאדם נכנס להתקשר עם מדרגות הצדיקים ולהשתעשע בחיות העליון בעת התורה והתפלה ומשתעשע באלקות ית"ש בעת התורה והתפלה, הנה עי"כ יכול להתחיל להכנס אליו עצת אמת שהוא האור של בית המקדש ושל ארץ ישראל אשר הוא מלמד את הנברא מה לעשות, ואז מקבל עצה בבחי' גשמייות ובבחי' רוחניות דעל ידי המקיפים עליונים של בחי' עיר שהוא בחי' מקיפים עליונים של שעשועים עליונים, ובערך אצילות הוא המקיפים של א"ק, ובערך א"ק הוא המקיפים של עולם המלבוש.

**כי** הנה עתה באריכות הגלות נסתם ממנו כל חוץ ואפי' שאדם יודע מה הוא צריך לתקן, מ"מ נמצאים בכזה הסתר שהמח סגור והלב סתום ואין אתנו יודע עד מה איך להתנהג בגשמייות וברוחניות, כי היצה"ר מסמא את העינים שלא נדע מה לעשות, ואין לנו שום עצה אלא להתקשר עם הצדיקים שמלמדים עומק האמונה איך שכל דבר לטובה ואיך הכל הוא רק אלקות ית"ש, ועי"כ להשתעשע באלקות בכללות וכל שכן בפרטות, והוא ענין "ישמח ישראל בעושיו".

#### הערות וביאורים

ד. והנה הצדיקים האמיתיים עיקר מדרגתם כמ"ש בהקדמה לשער המצוות על האר"י הוא בכח השמחה השלמה באלקות בכל עת הק' שהשיג כל מדרגותיו בכח השמחה

ה.

עיקר חיפוש השכינה הק' על ידי התקשרות לצדיקים להשיג עצת

אמת

**וכאשר** מכנים עצמו לחפש את השכינה הק' ומחפש את הדעת והעצת אמת ומאמין שהקב"ה קרוב לכל אדם ויכול ללמדו איך להתנהג, נעשה מזה תענוג למעלה, כי העיקר להכיר המלכות כי שכינתא בעפרא פירושו שאין לה חשיבות, כי שוכחים מהשכינה וחושבים שנמצאים לבד ואף אחד לא יכול לעזור, זהו גלות השכינה שהיא בעפרא ולא מחשיבים אותה, אבל צריך לדעת שהשכינה הק' יכולה לעזור לכל אדם, כי היא כוללת הכל, ואף שאין נביא וחזוה צריך לדעת שהשכינה נמצאת עמנו בכל עת, והוא סוד הצדיק אמת צדיקי הדורות שלא עזבו השכינה אפי' רגע אחת וגם עתה אפשר להתקשר לצדיקים אמיתיים ובפרט כשנמצאים בעיר של הצדיק, ואפשר על ידי כך להתקשר לשכינה ולקבל עצת אמת ודרך אמת איך להתנהג, ולקבל בתוך הנשמה את הדעה הנכונה בכל דבר ודבר איך להתנהג בהאי עלמא, כי צריך להשתוקק ולהתגעגע לשכינה הק' שהוא עיקר העבודה בימים אלו לחפש השכינה הקדושה, כי זהו עיקר כבוד השכינה שמושיגים שהיא באמת נמצאת עמנו וכמו המשל הידוע של אבא שמתחבא מבנו

### הערות וביאורים

שהם הם עצת האמת בדרכי העבודה והיחוד לכל אדם כי האדם על ידי הכוונות יכול לזכות לכל התיקונים ולכל מה שהוא צריך בכל הגלגולים של האדם וכל הענינים שצריך.

ולכן גם עתה שאנו עומדים בצפת צריך להשתעשע עם האור הזה כי באמת כל העולם דבוק בקדושת האריז"ל וכ"ש כאשר נמצאים בעיר צפת וצריך לזכות לעצת אמת מה לתקן במצב הכללי ובמצב הפרטי כי הכלל והפרט שוים לעולם (עי' ע"ח שער ל' דף ל' ע"ב למטה, ובכללי הרש"ש דף ל"א אות י"ח) ולכן העצה הוא שצריכים נביא אמת בחי' משה אספקלריא עצת אמת שהוא האור של האר"י הקדוש שהיה לו נשמת רע"מ, ועתה צריך לקבל הארה מהמקיף דמקיף מבחי' שורש נשמתנו הכלול שם לדעת דרך אמת איך לעשות תשובה לבורא כל העולמים

השלמה התמידית באלקות יותר מאלף אלפי אלפים דינרי זהב וכו', ואף שהוא הרבה למעלה ממדרגתנו מ'מ בכל מדרגה שיהיה אפשר עכ"פ להתקשר עם מדרגה זאת, כי בסוד התכללות והתקשרות המדרגות יכול להיות שייכות למדרגה זו שהוא שורש מדרגת האר"י הק' והצדיקים האמיתיים אשר הוא זכה להוריד את הפלא יועץ שהוא עצת אמת איך להשיג את הבורא ית', וכמו שבחיים חיותו זכה האר"י לגלות כל כך גילויים וכל פרטי הכוונות והיחודים אשר נכלל בזה כל בחי' עצת אמת עמוקה מאד איך להשיג אלקותו יתברך ולתקן עולם במלכות שדי ולהגיע לתכלית הבריאה, כך הוא גם עתה כאשר באים לעיר הקודש של האריז"ל בצפת יכולים להתקשר עם המקיפים העליונים השורים בעיר ולזכות להשיג עצת עמת בדרכי עבודת השי"ת ולהשיג היחודים והכוונות שגילה האריז"ל

כי רוצה שיחפש אותו, ואחר כך כשמוצא אותו נעשה עי"כ שמחה וצחוק כי מתגלה שמעולם לא הלך מומנו רק נתכסה על מנת שבנו ישתוקק ויחפש אותו ביתר שאת וכו', וזהו שהקב"ה רוצה מאתנו שנחפש השכינה הק' בגעגועים וצמאון רב ועי"כ בודאי נמצא אותה ויכנס בלבנו עצת אמת מה לתקן ואיך להתנהג.

ו.

### ציון דורש אין לה מכלל דבעי דרישה

**והנה** כתיב על עיר ציון דורש אין לה ואמרו חז"ל מכלל דבעי דרישה, והסוד הוא דציון הוא סוד יסוד דנוק' והוא סוד נעלם מש"א ציון דורש אין לה כי יש דרוש שלם להשיג דבר זה, כי יש הר סמוך לבית המקדש שהוא הר ציון עיר דוד, ולכאורה הרי העיקר הוא בית המקדש ולמה צריך את ההר שסמוך לבית המקדש שהוא הר ציון, אלא האמת הוא דכל זמן שיש חורבן ספירת המלכות דנוק' נכללת ביסוד ואין י' ספי' בנוק' (כמ"ש בע"ה שער ל"ו פרק א' ב') כי המלכות עולה ליסוד שהוא סוד ציון, והסוד הוא דהשכינה נכללת באור ש"ה ציון שהוא סוד האור של הצדיק יסוד עולם הנקרא ציון, כי אי אפשר להתקשר לשכינה רק דרך צדיק יסוד עולם שהוא ציון, שהוא דוד המלך שהוא בחי' כל הצדיקים יחידי הדורות, ועל ידי שדבוקים בהר ציון יכולים להיות דבוק בשכל של הצדיק אמת, ועל ידי כך אפשר להגיע לבנין בית המקדש, כי הצדיק זכה לקנות הג"ר כי היה לו שמחה ושעשועים באלקות ית"ש בכל עת והיה דבוק בעולם השעשועים העליונים בכל עת בלא הסחת דעת, לכן נתן לו הקב"ה את כל הג"ר במתנה, ומשם מקבלים העצה השלמה והאמיתית, ואף שעדיין לא נבנה בית המקדש, מ"מ יכולים על ידי ציון שהוא הצדיק אמת לקבל עצת אמת, והוא הסימון איך להגיע שוב לבנין בית המקדש ולקרב הגאולה בב"א.

### הערות וביאורים

כל כך באלקות ונכנס לתכלית השמחה באלקות בכל עת ניתן לו במתנה שיוכל להשיג אפי' הג"ר, וזהו הדרך שצריך לדרוך בה, שהוא דרך האר"י הק' שנשכח מכל ההסתרות וההעלמות שעוברים עלינו כל אחד בפי ענינו ועל ידי שנסיח דעת מכל זה ונכנס לתוה"ק בשמחה גדולה בבחי' משחקת לפניו בכל עת בחי' שעשועים עליונים, הנה עי"כ יכולים לכבוש הג"ר שהוא ענין הגאולה בב"א.

ה. והנה עיקר שלמות עבודת ה' הוא להשיג מדרגת הג"ר שהוא ענין הכיבוש של ג' עיירות קיני קניזי וקדמוני כמו שביאר האריז"ל (ספר הליקוטס פרשת לך לך) ואין אתנו יודע כלל מהו השגת הג"ר שהוא רחוק מכל מושג, והוא התורה הגבוהה ביותר, והרי אנו רחוקים אפי' מפשטות התורה, אבל האמת הוא שזה עצמו הענין דאפי' שאין אנו משיגים כלום כלל ואפי' לא פשט, מ"מ צריך לדעת שהאר"י הק' על ידי שהשתעשע

## ספר התניא – אגרת הקודש – פרק כז

ז.

### בענין קברי צדיקים והשתטחות על קברם

**מה** שכתב ליושבי אה"ק תובב"א לנחמם בכפליים לתושיה על פטירת הרב הגאון המפורסם איש אלקים קדוש נ"י ע"ה פ"ה מהור"ר מנחם מענדל נ"ע. אהובי אחי ורעי אשר כנפשי כו' ה' עליהם יחיו חיים עד העולם וצאצאיהם אתם ברוכי ה' המה מעתה ועד עולם. אחד"ש כמשפט לאוהבי שמו באתי לדבר על לב זרע אמת נדכאים הנאנחים והנאנקים ולנחמם בכפליים לתושיה אשר שמעה אזני ותבן לה על מארז"ל דשבק חיים לכל חי, כי צדיק באמונתו יחיה וביראת ה' לחיים וברשפי אש שלחבת אהבתו מחיים לכל בהן חי רוחו [נ"א ונשמתו] כל ימי חלדו, ויהי בהעלות ה' רוחו ונשמתו אליו יאסוף ויעלה בעילוי אחר עילוי עד רום המעלות, שבק חי רוחו פעולתו אשר עבד בה לפני ישראל פעולת צדיק לחיים, לכל חי היא נפש כל חי הקשורה בנפשו בחבלי עבותות אהבה רבה ואהבת עולם כל תמוט לנצח, אשר מי האיש החפץ היום לזכרה ב' חיים בעבודתו תדבק נפשו והיתה צרורה בצרור החיים את ה' בחי רוח אפינו אשר אמרנו כצלו נחיה בגוים, אשר שבק לנו בכל אחד ואחד כפי בחי' התקשרותו באמת ואהבתו אהבת אמת הטוהרה מקרב איש ולב עמוק, כי כמים הפנים וכו' ורוח אייתי רוח ואמשיך רוח, ורוחו עומדת בקרבינו ממש, כי בראותו ילדיו מעשה ידיו בקרבו יקדישו שמו יתברך אשר יתגדל ויתקדש כאשר נלך בדרך ישרה אשר הורנו מדרכיו ונלכה באורחותיו נצח סלה ועד.

**וז"ש** בזה"ק (ח"ג ע"א ע"ב) דצדיקא דאתפטר אשתכח בכלהו עלמין יתיר מבחיוהי. דחיינו שגם בזה העולם המעשה היום לעשותם אשתכח יתיר, כי המעשה (גדול) [גדול] והולך גידולי גידולין מן אור זרוע לצדיק בשדה אשר ברכו ה' המאיר לארץ וחוצות, וגם אנחנו אלה במילי דשמיא פה היום כולנו חיים בדרכיו דרך הקדש יקרא לה, זאת בעבודת ה'. ובמילי דעלמא בפירוש אתמר בזה"ק (ח"ג ע"א ע"ב, ח"ב ט"ז ע"ב) דצדיקייא מגינין על עלמא, ובמיתתהון יתיר מבחיהון, ואלמלא צלותא דצדיקייא בההוא עלמא לא אתקיים עלמא רגעא חדא, וכל הקרוב קרוב אל משכן ה' בחייו קודם לברכה.

ח.

### ביאור על הנ"ל

**איתא** בזה"ק דצדיקא דאתפטר אשתכח בכלהו עלמין יתיר מבחיוהי כו' וצריך להבין תינח בעולמות עליונים אשתכח יתיר בעלותו שמה, אבל בעוה"ז איך אשתכח יתיר. וי"ל ע"ד מה שקבלתי על מאמר חז"ל דשבק חיים לכל חי, כנודע שחי הצדיק אינם חיים בשרים כי אם חיים רוחניים שהם אמונה ויראה ואהבה, כי

באמונה כתיב וצדיק באמונתו יחיה, וביראה כתיב ויראת ה' לחיים, ובאהבה כתיב רודף צדקה וחסד ימצא חיים וחסד הוא אהבה. ושלשה מדות אלו הם בכל עולם ועולם עד רום המעלות הכל לפי ערך בחי' מעלות העולמות וע"ז בדרך עילה ועלול כנודע.

**והנה** בהיות הצדיק חי על פני האדמה היו שלשה מדות אלו בתוך כלי ולבוש שלהם בבחי' מקום גשמי שהיא בחי' נפש הקשורה בגופו, וכל תלמידיו אינם מקבלים רק הארת מדות אלו וזיון המאיר חוץ לכלי זה ע"י דבוריו ומחשבותיו הקדושים. ולכן ארז"ל (ע"ז ה' ע"ב) שאין אדם עומד על דעת רבו וכו', אבל לאחר פטירתו לפי שמתפרדים בחי' הנפש שנשארה בקבר מבחי' הרוח שבג"ע שהן שלש מדות הללו, לפיכך יכול כל הקרוב אליו לקבל חלק מבחי' רוחו שבג"ע הואיל ואינה בתוך כלי ולא בבחי' מקום גשמי. **הנהגות מאת** (בראשית רבה פס"ה) על יעקב אבינו ע"ה שנכנס עמו ג"ע, וכ"כ בספר עשרה מאמרות (מאמר חיקור דין ח"ב פ"ב) שאויר גן עדן מתפשט סביב כל אדם ונרשמים באויר זה כל מחשבותיו ודבוריו הטובים בתורה ועבודת ה', (וכן בלהיפך ח"ו נרשמים באויר המתפשט מגיהנם סביב כל אדם), הלכך נקל מאד לתלמידיו לקבל חלקם מבחי' רוח רבם העצמיות שהם אמונתו ויראתו ואהבתו אשר עבד בהם את ה', ולא זיווים בלבד המאיר חוץ לכלי, לפי שבחי' רוחו העצמית מתעלה בעילוי אחר עילוי להכלל בבחי' נשמתו שבג"ע העליון שבעולמות העליונים, ונודע שכל דבר שבקדושה אינו נעקר לגמרי מכל וכל ממקומו ומדרגתו הראשונה גם לאחר שנתעלה למעלה למעלה, ובחי' זו הראשונה שנשארה למטה בגן עדן התחתון במקומו ומדרגתו הראשונה, היא המתפשטת בתלמידיו כל אחד כפי בחי' התקשרותו וקרבתו אליו בחייו ובמותו באהבה רבה, כי המשכת כל רוחניות אינה אלא ע"י אהבה רבה כמו"ש בזה"ק דרוח דרעותא דלבא אמשיך רוח מלעילא, רק אם יכון לקראת אלהיו בהכנה רבה ויגיעה עצומה לקבל שלש מדות הללו בדרך שהורהו רבו וכמארז"ל יגעת ומצאת תאמין.

**והנה** יש עוד בחי' הארה לתלמידיו רק שאינה מתלבשת בתוך מוחם ממש כראשונה רק מאירה עליהם מלמעלה, והיא מעליית רוחו ונשמתו למקור חוצבו דחינו לחקל תפוחין קדישין, ועי"ז נעשה שם יחוד ע"י העלאת מ"נ מכל מעשיו ותורתו ועבודתו אשר עבד כל חייו, ונזרעו בחקל תפוחין קדישין אורות עליונים מאד לעומת תחתונים אשר הם ימי תורתו ועבודתו. והארת אורות עליונים אלו מאירה על כל תלמידיו שנעשו עובדי ה' על ידי תורתו ועבודתו, והארה זו שעליהם מלמעלה מכנסת בלבם הרהורי תשובה ומעשים טובים, וכל המעשים טובים הנולדים מהארה זו שמאירה מאור הזרועים בשדה הנ"ל נקרא גידולי גידולין, והארה זו היא בהעלם והסתתר גדול כמו שמש המאיר לכוכבים מתחת לארץ, כדאייתא בתיקונים על משה רבינו ע"ה שאחר פטירתו מתפשטת הארתו בכל דרא

ודרא לששים רבוא נשמות, כמו שמש המאיר מתחת לארץ לששים רבוא כוכבים, עכ"ל רבינו הבע"ת זי"ע.

## קונטרס ההשתטחות לרבינו האדמו"ר האמצעי דהב"ד זצ"ל

**להבין** ענין ההשתטחות על קברי הצדיקים. הנה ענין השתטחות על הקבר יש בזה כמה מדריגות ואופנים שונים, ובדרך כלל יש בזה ה' מדריגות. הא' מה שמבואר בשו"ע (או"ח הלכות תשעה באב ס' תקנ"ט ס"י ברמ"א) וז"ל: ומה שנוהגים לילך על הקברות הוא כדי לעורר האבילות ולהכניע היצה"ר לשוב בתשובה, והוא ע"ד מאמרז"ל (ברכות ה' ע"א) ואי לאו יזכיר לו יום המיתה, שעי"ז נכנע היצה"ר, וכמ"ש (קהלת ו' ב') טוב לכת אל בית אבל מלכת אל בית המשתה [משום] והחי יתן אל לבו, הרי שבזה יוכל להכניע את היצה"ר לשוב בתשובה.

**ו[המדרגה]** הב' הוא ג"כ נזכר בשו"ע (הלכות ר"ה סוף ס' תקפ"ב ברמ"א) נוהגי' לילך על הקברות ולהרבות שם בתחנונים כו', ושם הטעם משום דבית הקברות הוא מקום מנוחות הצדיקים, ומתוך כך הוא מקום קדוש וטהור והתפילה מתקבלת שם ביותר וכו'. ויבקש מהש"ת שיתן אליו רחמים בזכות הצדיקים שוכני עפר. ויש בזה ב' טעמים, הא' שהמקום קודש וטהור וזה גורם שמקבלים תפלתו, הב' שבדאי יתפלל שם בכונה רצויה ביותר מחמת התעוררות הלב בתשובה כנ"ל משום והחי יתן אל לבו כו', וזה גורם שתהי' תפילתו רצויה ומקובלת.

**ו[המדרגה]** הג' הוא מה שהולכים על מקום מנוחות אביהם או בנו יחידו כו' וכדומה שמעורר הבכיה וההספד ועושה פתיחות הלב לגמרי כמו שמתו מוטל לפניו ממש, שנשבר לבבו באמת מצד עגמת נפש שנגע עד [תוך] נקודת לבבו לבכות במר נפשו, וכמו שאמר ר' יוחנן דין גרמא דעשיראה ביר (ברוכה ה' ע"ב וברש"י שם) שהי' נושא אצלו העצם משום עגמת נפש שלא ישכח על בנו שמת, ובעבור זה תמיד לבו נשבר, וכמו יעקב אבינו ע"ה שהתאבל על בנו ימים רבים, שהי' תמיד בוכה במר נפשו על הסתלקות בנו מצד שלא נשכח כלל מאתו כידוע, וכמ"כ בהליכתו אל הקבר אעפ"י שנשכח מאתו זמן רב אעפ"כ חוזר ונזכר עד שיכול לבכות במר נפשו מאד, וגורם בזה פתיחות הלב לגמרי שיוכל לבכות על חטאיו ממש ג"כ בלב נשבר ונדכה ובבכיה רבה, ויכול לבוא לידי תשובה שלימה כידוע, כי עיכוב התשובה הוא מחמת גסות וגבהות הלב, אבל אם הלב נשבר היטב באמת יהי' מאיזה דבר שיהי', אזי תיכף ומיד יכול לבוא לידי תשובה שלימה, וזהו [ענין] יסורים שבאין על האדם שנק' יסורים של אהבה, אפי' בבני חיי ומוזני, שמבטישים לאדם כדי להשיבו בתשובה שלימה מקרב [איש] ולב עמוק ביותר, וראי'

מר' יוחנן שאמר דין גרמא דעשיראה ביר, שבודאי הי' אצלו יסורים של אהבה כנ"ל.

**והמדריגה** הד' הוא מה שהולכים על קברי הצדיקים שהיו יודעים ומכירים אותם בהיותם בחיים כו', אזי מצד תוקף אמונתו שהי' מאמין בו בעודו בחיים חיותו שהוא איש אלקי קדוש יאמר לו, וכשהי' נכנס אצלו בהיותו בחיים חיותו הי' מתבטל ממציאיותו כשנכנס להיכל כבודו כו', מצד גודל הבושה וההכנעה שמתבושש ונכנע מפני הצדיק עד שנעשה כאבן דומם ממש ולא יכול לדבר כו', כי זהו אמיתות הביטול כמ"ש אדני שפתי תפתח כו', וכמו"כ כשהולך על מקום מנוחת קדשו מתבטל שם ביתר שאת כו' כי גדולים צדיקים במיתתן יותר מבחייתן, ומצד תוקף אמונה הגדולה שמאמין בקדושת נשמתו הקדושה והטהורה שעלתה כבר למקומה למעלה מעלה בעילוי אחר עילוי והשראות [נ' שצ"ל והשראות] הנפש הנשארת על הגוף בקבר כמ"ש ונפשו עליו תאבל שהולכת עמו בקבר כמ"ש בלק"ת (לקוטי תורה להארי"ל איוב י"ד כ"ב, טעמי המצוות פר' ויחי), וגם מקיפים של הנפש מתקשרים עם הנפש <sup>הנפשות הנצחיות</sup> <sup>הנפשות הנצחיות</sup> לעשות ציון על הקבר שהוא כסא למקיף כידוע ומבואר בלק"ת שם.

**הנה** בודאי כשיבוא אל מקום קדושת מנוחות הצדיק ומצייר לפניו דמות פניו הקדוש והטהור תפול עליו אימתה ופחד יותר מבחיים חיותו, כי אז היה בגדר גוף גשמי, ועתה הנפש של הצדיק היא ברוחניותה כמו שהיא, גם יכול הוא לבוא עי"ז לבחי' ביטול במציאות ויראה עלאה ממש, וענין יראה עלאה היא הנזכר בסידור (הרב ז"ל) בהערה של תקון חצות שהיר"ע היא יראה פנימית והיא יראת בושת כמו המתבייש מאדם גדול וצדיק מפני שפלות ערכו לגבי הצדיק, הוא מתבטל ממציאיותו לגמרי עד שכלא נחשב הוא, ועד"ז הוא יר"ע שמתבושש מגדולתו ית' שלגדולתו [ית'] אין חקר, שאא"ם למעלה עד אין קץ ולמטה עד אין תכלית, שזהו מ"ש "אם אין חכמה אין יראה" (אבות פ"ג מ"ו) שהחכמה עילאה שהיא בחי' כ"ח מ"ה בחי' ביטול גורם ליר"ע, וכמ"ש שם באריכות.

**והנה** עד"ז יובן ג"כ בהליכות על קבר הצדיק והקדוש, יכול לבוא לידי בושח גדולה וביטול במציאות ממש, שמתבושש מאוד בכל מעשיו ומחשבותיו אשר עשה וחשב עד היום כי גלויים המה, כי הצדיק אפי' בהיותו בחיים נודע לו מחשבות אדם ותחבולותיו כידוע, וכל שכן הנפש של הצדיק אחרי הסתלקותו כי רוחנית היא. והביטול והבושה היא ג"כ מפני אוא"ם [ממש] המחי' את הנפש הצדיק הזה כי היא חלק אלוה ממעל וביטלה ממש לגבי אוא"ם ב"ה כמבואר במ"א, ועי"ז יכול לעורר רחמים רבים על ניצוץ אלקי שבנפשו מצד שפלות ערכו, והוא ענין תשובה עלאה כמשנ"ת, כי ע"י הביטול שמתבטל לפני ת"ה הוא ממש הביטול לה', וכמאמר (כתובות ק"א ע"ב) וכי אפשר לדבק בשכינה, אלא כל הדבק בת"ה כו' כמבואר בתניא



(פ"ב דף ו' ריש ע"א, ועי' ספרי עקב י"א כ"ב ובשו"ע אדה"ז הלכות משא ומתן סקנ"ז ס"ד) [וכדאיתא בגמרא גבי מלכי ישראל], והיא תשובה עלאה ביותר שאין ערוך לגבי התשובה הנ"ל באות ג'.

**ועוד** כי ע"י [תוקף] התקשרות האמונה בנפש הצדיק מפנימיות ונקודות לבבו, וע"י כח המדמה ציורו ע"ד הרוחניות, וע"י הביטול הגדול, תוכל נפשו לידבק באיזה פרט מנפש הצדיק השוכן שם, והוא קרוב קצת לענין התדבקות רוחא ברוחא הנז' בצדיקים כמו שית' במדרגה הה', ועי"ז אפשר שתפילתו שיתפלל שם תוכל לעלות למעלה בעליות נפש הצדיק, ויכול תפילתו לעשות פרי למעלה ולמטה, וזהו אמונת הצדיקים אשר אנשים נוסעים על קבריהם אעפ"י שאינם משיגים כלום כמוש"ת.

**וענין** המדרגה הה' הוא מדרגה גבוה מאוד שאין למעלה ממנה, והוא ענין ההשתטחות על קברי הצדיקים המבואר בס"ח שהוא גדולה כ"כ בערך עד שהוא יכול להשיג שם השגות עי"ז, והיינו שיכול להעלות שם נשמתו עד מקום [אחיזת] נשמת הצדיק באברי אדה"ר, [ר"ל] בנשמה הכוללת, ויעוררנו כדי להעלות נשמתיהן בסוד העלאת מ"ן, ואז יכול להוריד נשמתיהן לגופם ולדבר עמם, והוא אדתבקות רוחא ברוחא ממש, ועי"ז יכולים להשיג השגות גדולות ברזין דאורייתא וליחוד יחו"ע, וכמו שנו' בספר עמק המלך, והיחודים שהי' האריז"ל מוסר לתלמידיו ליחד ע"י הצדיקים הגדולים ולהשיג שם השגות עליונות, וזהו כל גודל מעלות האריז"ל, שהנשמות הגבוהות היו מגלין לו רזי תורה, והמדרגה הזאת היא גבוה יותר מגילוי אליהו ורוח"ק וכמו"ש בשער הק' (להאריז"ל) להרח"ו ז"ל, וכמבואר בס' עמק המלך על הרח"ו שנתלבש בו נשמת בניחו בן יהודע עד שהאיר גם בפנימיות, והוא ע"י היחוד הנ"ל שחזר על קברו כמה וכמה פעמים והוא שייך לנשמתו כו' כמו"ש שם.

**ובראי** יש בזה מדרגות רבות אך [הכל] לגדולי הערך אשר נפשם לא נפגמו כלל, ונפשם ברורה וזכה, ויש להם נר"ן המאירים כו', [או] עכ"פ [בחי'] רוח ונפש בלא פגם כלל, ומדרגה זו גבוהה יותר מאוד ונעלה ממדרגה הד' הנ"ל, כי אין להם שום השגה כלל בגילוי, אבל במדרגה הזאת אפי' הפחותים יוכלו להשיג השגות וליחד יחודים לפי ענין הנפש כנ"ל וד"ל, והוא ענין האדתבקות רוחא ברוחא ממש, היינו ש[נמחבר ו]מדבק רוחו ברוח של הצדיק, ושניהם עולים בסוד העלאת מ"ן, וכמו"ש גם ספר משנת חסידים פ"א ע"ס היחודים משנה ג' וז"ל: ואם זכה הוא בנר"ן יחברם כולם בנר"ן של הצדיקים הללו כשעולים כו' ע"ש באריכות וד"ל.

**וייבן** כל זה בתוספת ביאור מענין המבואר באגרת הקדש (של אדמו"ר נ"ע אגרת כ"ז) על מאמר הזה"ק (ח"ג דף ע"א ע"ב) דצדיקא דאתפטר מעלמא אשתכח בכלהו עלמין יתיר מבחיוהי כו', ותוכן דבריו הקדושים הוא על מארז"ל דשיבץ חיים

לכל חי, כי הנה חיי הצדיקים הם חיים רוחניים אמונה ואהבה ויראה כו', ובחיות הצדיק חי ע"פ האדמה היו ג' מדות הללו בתוך כלי שלהם ובתוך לבושם שהוא בחי' נפש הקשורה בגופו, וכל תלמידיו אינם מקבלים רק הארת מדות הללו וזיון המאיר חוץ לכלי זהו ע"י דיבורו ומחשבותיו הקדושים, ולאחר פטירתו לפי שמתפרדין בחי' הנפש נשארה בקבר ובחי' הרוח בג"ע [שנה] ד' מדות הללו חג"ת שנק' רוח, כי האמונה היא בבחי' הדעת קו האמצעי כידוע שהוא בחי' ת"ת כו', לפיכך יכול כ"א מתלמידיו וכל הקרוב אליו לקבלו חלק מבחי' רוחו שבג"ע, הואיל ואינו גשמי ולא בתוך כלי (פי' לכן יכולה הארה זו להתפשט סביב כו' לפי שהוא בחי' רוחניות ואינה מלוכשת בכלי גשמיות), משא"כ בחי' הצדיקים שבחי' הרוח מלוכשת בתוך נפשם והנפש קשורה בגופה אינם יכולים לקבל מהם התלמידים או כל אחד מישראל כי אם ע"י דיבוריו ומחשבותיו הקדושים כו', משא"כ כשנפרדת הרוח מן הנפש אזי תוכל להאיר לכל אחד מתלמידיו לפי ערכו.

**וראי'** לכ"ז הובא מיעקב אבינו ע"ה שנכנס עמו ג"ע כו' (בראשית רבה פס"ה), וכמ"ש בספר עשרה מאמרות (מאמר חיקור דין ח"ב פי"ב) שאור ג"ע מתפשט סביב כל אחד ונרשמים באור זה כל מחשבותם ודיבורם הקדושים בתורה ועבודת ה', וזהו ראי' גמורה שבחי' רוחניות יכול להתפשט בכ"מ ממש כו', ולכן נקל מאוד לתלמידיו לקבל **הרבה מהם** רוח רבם העצמיות ומאת בחי' אהבתו ויראתו ואמונתו אשר עבד בהם ולא זיום בלבד (שהיא רק בחי' רוח [שלו] חג"ת כנ"ל ולא נפש כו'), לפי שבחי' רוחו העצמיות מתעלה בעילוי אחר עילוי להיכלל בבחי' נשמה וג"ע העליון שבעולמות עליונים, ונודע שכל דבר שבקדושה אינו נעקר לגמרי מכל וכל ממדריגה הראשונה גם לאחר שנתעלה למעלה למעלה, אלא מודריגתו הראשונה נשארת למטה במקומו, ובחי' זו הראשונה הנשארת למטה היא המתפשטת בהתלמידים לכל אחד כפי התקשרותו וקרבתו אליו באה"ר כו' כמבואר שם, אבל לקבל כל הרוחנית אינו אלא ע"י התעוררות גדולה באה"ר והכנעה עצומה, אז רוחא דרעותא דליבא אמשך רוחא מלעילא כו' ע"ש.

**והנה** אעפ"י שמבואר ומובן מכ"ז שיכול כל אחד מן התלמידים לקבל חלקם ותורתם מבחי' רוח רבם, בכל מקום שהוא ע"י שאור ג"ע מתפשט סביב כל אחד, וא"כ אין צריך כלל ליסע אל מקום מנוחתו ולהשתטח שם על קברו. אך הנה כ"ז הוא אם לא נפסק חבל התקשרות אה"ר אל רבו כמו שהי' בעודו בחיים חיותו, ומתנהג בעבודת ה' באה"ר ובאמונה כפי אשר הורהו רבו, ע"כ יוכלו לקבל חלקם מבחי' רוח רבם וכמ"ש שם, אבל אם נפסק ח"ו חבלי עבותות האהבה מצד מרדות הזמן בעניני עוה"ז בענינים גשמיים, אשר כמעט נכבה אור תורתו ואהבה ויראה אשר הופיע עליהם בעודו בחיים חיותו, עד שבמשך הזמן נוכל לכבות ולהיות נשכח ממנו לגמרי כידוע, שלזה הי' צריך [תמיד] גם בעודו בחיים חיותו לקבל פני

הרב תמיד ולשמוע מפיו דוקא דא"ה, ואעפ"י שדבריו המה בכתובים, אעפ"כ אינו דומה שמויעה מרחוק לראיית פניו דוקא, כי הארת פניו גדולה יותר מקבלת דברים, ושניהם כאחד טובים וגורמים אליו תוקף ועוז התקשרות האהבה רבה בתשוקה נפלאה, שזהו שארז"ל כל הדבוק בת"ח כאילו דבוק בשכינה, כי ע"י דבוקו והתקשרותו יכול לקבל הארת [מבחי] רוחו אליו ע"י דיבורו ומחשבותיו הקדושים באור תורתו ועבודתו, ולקבל ולקלוט היטב במוחו ולבון אור אהבתו ויראתו בבחי' קליטה ממש, כענין דברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב כו'.

**וזהו מארז"ל** (ר"ה ט"ז ע"ב) חייב אדם להקביל פני רבו ברגל, לפי שאז הוא מקבל תוס' אור מרוח רבו שמאיר אז ביתר שאר ויתר עז, שהיא הנותנת כח ועוז אחרי התפרדותו מעמו להיות מתחזק בעבודת ה' באהבה ויראה כפי אשר קיבל מרבו, והכל מכח הארת פניו דוקא. וראי' לזה הוא כאשר מתרחק זמן רב מרבו אפי' בעודו בחיים אזי נפסק חבל התקשרות האהבה רבה ונופל ממדרגתו באה"ר בעבודת ה', וכאשר יקרה מקרה זה בכמה אנשים כידוע, וזהו אמיתית טעם הנוסעים תמיד לשמוע דא"ה מפי רבם דוקא אעפ"י שכבר שמעו וראו בכתובים ויש אתם כו', אעפ"כ נוסעים תמיד לקבל פני הרב בתוס' אור פנים מאירות פנים מסבירות לגלות להם אור תורת אמת כו', כי עי"ז מאיר נפשם בעבודת ה' באהוי"ר כו' כי עי"כ התקשרות האה"ר נקשרה נפשו בנפש של הצדיק כמ"ש ונפשו קשורה בנפשו, ואעפ"י שאין לו ערך לגבי נפש הרב מ"מ איזה ערך ושייכות יש לו עכ"פ כיון שמקושר אליו ומאמין בו [בודאי שי לו איזה שייכות] ועי"ז יכול לקבל חלקו מרוח רבו כנ"ל וד"ל.

**והנה** מובן מכל זה עכ"פ אשר מכ"ש וק"ו כאשר שבק חיים לכל חי אעפ"י שחיים שלו שהם אמונה ואהבה ויראה נמצאים בכל העולמות ויכולים התלמידים לקבל חלקם כו', אך מ"מ במשך זמן רב וטרדת הפנאי בלחץ ודוחק הפרנסה יכול לכבות אור תורתו ועבודתו לגמרי מן התלמידים, לכן מן ההכרח הוא לנסוע אל מקום מנוחתו על קברו ולהשתמח שם על קברו ולעורר את האהבה מקרב איש ולב עמוק, כי בוודאי עדיין לא נפסק [לגמרי] מכל וכל רק נשאר איזה רשימו שהוא בחי' רוחא דשביק בגווה (שאין האשה כורתת כו' אלא למי שעשאה כו', לכן אף שנפרדה ממנו רוחו מקשקש תמיד בגווי ואינה יכולה לקבל כו', וזהו שהפליגו בזה"ק שלא לישא אלמנה ע"ש כידוע), והוא ענין הרצון שיש לאדם ליסע אל מקום מנוחת הצדיק כדי לעורר את האהבה כי אם הי' נפסק ח"ו לגמרי לא הי' לו גם רצון לזה כלל, וככה רוח זה דשביק בגווי יכול הוא לעורר [את] רוח רבו מחדש בעזר אה"ר והכנעה עצומה ויגיעה גדולה לקבל ג' מדות הללו שהם אמונה ואה' ויראה כנ"ל כמו שהורחו רבו כנ"ל.

**אמנם** מה שצריך ליסע דווקא אל מקום מנוחת קדשו לעורר שם את האהבה יש בזה ב' טעמים, הא' הוא ע"ד הפשוט כי ע"י הנסיעה בתשוקה נפלאה יהי'

מזה העלאת מ"ן גדולה, ואח"כ בבואו לשם עם כח האמונה גדולה בוודאי יתבטל ממציאותו לגמרי יכוון עצמו לקראת אלקים בהכנעה רבה במס"נ ממש וישפוך שיחו לפני ה' מעומקא דליבא על שנתרחק לגמרי כו', ועי"ז יערה ה' עליו רוח ממרום והוא רוח רבו שיש לו חלק בו להחיות נפשו באור תורה ועבודה של רבו כו', והב' הוא ע"ד מ"ש בלק"ת של הארז"ל בסוד קבורת המת ודיני האבילות, ותוכן דבריו בקיצור הוא כי האדם יש לו נשמת פנימיות ומקיפים כו' דוגמת הצלם דז"א, כי צ' הוא בחי' פנימית ולמ"ד מ"ם [הם ב' מקיפים, ל'] הוא ג' מקיפים ומ"ם הוא בחי' ד' מקיפים, הרי ז' מקיפים. והאדם בהיותו בחיים חיותו יש בו כל המקיפים הנ"ל, אמנם למ"ד יום קודם שמת האדם מסתלקים ממנו בחי' המקיפים שהם צלם על ראשו, וזהו שכתב בזוהר עד שיפוח היום ונסו הצללים כו' (שהם צללים הנ"ל), ואמנם בשעת פטירתו של אדם הם חוזרים אליו כולם יחד בכדי שישבלו כולם צער מיתה מהעונשים, וז"ש תוסף רוחם יגועוץ, אמנם בשעת פטירתו של האדם הנשמה והרוח הולכים עם המקיפים שלהם אל מקום הראוין להם כו', והנפש עם ז' מקיפים שלה שהיא הצל דצל"ם (כנודע שיש צלם [מן]נרנח"י). ואמנם צלם של הנפש נחלק לפנימיות וחיצוניות הפנימיות הוא הצל דצל"ם והוא ההולך עם הגוף על הקבר כמ"ש ונפשו עליו תאבל, אך הו' מקיפים [של הנפש] שהם למ"ד מ"ם דצלם הרי אלו נשארים בבית האבל כי אינם יכולים להפרד כ"כ בנקל משום שנפרד ונפטר בו, וזהו שארז"ל כל ז' ימי האבילות באה נפשו של המת אל ביתו, והוא סוד של המקיפים של הנפש, אמנם הם הולכים ובאים כי הם רוצים להיות בבית שמת שם המת ונפטר בו, וגם רוצים להשתתף עם נפש הפנימית שבו, ולכן הולכים על הקבר וחוזרים לבית, אמנם בכל יום מזו ימי האבילות מסתלקת מגוף א' מן המקיפים ונשאר דבוק עם הנפש, וכך הם עושים עד כלות ז' ימי האבילות, ואז נשלמו כולם מלהסתלק ומתקשרים עם הנפש בקבר ולכן תקנו ז' ימי האבילות בעוד שעדיין נפש של המת בבית האבל, ואמנם כאשר ה' המקיפים עדיין בבית האבל אזי הקליפות הם נאחזות מאד בנפש המת כי בבחי' מקיף אין להם שום אחיזה, ובכל יום מסתלק כח הקליפה עד כלות ז' ימים, ואז אינו נשאר שם רק מה שהוא בחי' הכרחיות להשאר שם בעוד שהבשר קיים כו' ע"ש. ואמנם מה שמתחיל מחלק המקיף לילך בקבר הוא מלמ"ד דצלם, יום א' דעת יום ב' בינה יום ג' חכמה, ואז הוא עיקר דין המת בקבר כנודע, ומשם ואילך שהולך בחי' המ"ם דצלם מתמעטין הדינים, ולכן נוהגים האשכנזים שלא לעשות ציון על הקבר רק אחר ז' ימי האבילות, כי ענין בנין הציון הוא לתת כח אל המקיף לעמוד שם, ואם יבנה הציון קודם שיבא לשם נמצא שאז נותנים כח אל הטומאה הנאחזת במת שישאר שם ולא תלך, דוגמת הבונה בית ואינו מזכיר שם שמו ית' ששורה שם רוח הטומ' כו', אך אחר ז' ימים שאז בא המקיף אז מצוה לעשות ציון ולהכין כסא למקיף כו' עכ"ל חלק"ת הנ"ל.

**והנה** מוכן מכל הנ"ל כי במקום מנוחת הצדיק שם שוכן פנימיות נפשו שהוא בחי' צ' דצלם, ובבנין הציון על קברו שוכן בתוכה בחי' מקיפים שהם למ"ד דצלם כמבואר שם באריכות, ובוודאי המקום ההוא קדוש יאמר לו ושם יכול לעורר גם את נפש הצדיק ע"י כח התעוררות שלו באהבה ויראה ובעצמות עוז התקשרות בוודאי יכול לעורר את נפש הצדיק הקדוש, וקרוב הדבר שיוכל להדביק את נפשו אל נפש הצדיק ולהתעורר באיזה התעוררות, רק אם ישם אליו לבו באמת ובלבב שלם וישוב [בתחלה] בתשובה שלימה לפני השי"ת ויחפוץ וירצה באמת להמשיך עליו רוח קדושה מרוח רבו כנ"ל.

**וע"י** תוקף האמונה והתקשרות בנפש הצדיק עם כח המדמה ציורו ע"ד הרוחניות שיש בכאן פנימיות נפשו והשראתו בפנימיות ומקיפים שנקרא צלם כנ"ל, יוכל לבא עי"ז אל בחי' מעין ודוגמא קצת אל בחי' התדבקות רוחא ברוחא כנ"ל, ועי"ז ימשיך על עצמו חלקו מרוח רבו להיות חי מחדש מן אור תורתו ועבודתו כאשר חי באמנה אתו בהיות בחיים חיותו ע"י **האורה הפנימית** ממש, ואדרבה יותר מזה, כי אז חי' ע"י הלבושים דמחשבה ודיבור כנ"ל, וכעת הוא מקבל מרוח רבו העצמית לבד כנ"ל, וגם תפילתו שיתפלל שם בוודאי היא קרובה להתקבל וכמבואר לעיל בשם ספר עשרה מאמרות שאויר גן עדן מתפשט סביב כל אחד מן הצדיקים ושם נרשמים כל מחשבותיו ודיבוריו הטובים כו', אך אין כ"ז שייך רק בצדיקים שהולכים עם אורה בג"ע כו' כיעקב כו', אבל באנשים פשוטים הרי יש אורא דגהנם שמתפשט סביב כ"א וכמבואר שם.

**אמנם** בעת בואו לכאן על מקום מנוחת הצדיק ומתפלל שם על קברו, שבודאי התפילה שלו היא שם בכונה רצויה ושלמימה מקרב איש כו', וכאשר מכנים את ראשו על הציון אשר שם שוכנים המקיפים של הנפש הצדיק, אזי בוודאי כל אות ואות מדיבורו ומחשבותיו דשם נכללים באוירא דגן עדן דשם (כי הרוח נקרא אוירא דג"ע וכמ"כ הנפש). ובעת אשר נפש הצדיק עולה למעלה וכולל גם תפילתו לעלות למעלה מעלה בג"ע העליון ויוכל לעשות פרי למעלה ולמטה, כידוע שכל התפילות צריכות לעלות למעלה דרך פתח של ג"ע הארץ, וע"כ התפילה שמתפללים אצל מערת המכפלה היא רצויה ומקובלת מאוד לפי שיש קבלה בידינו ששם חי' פתחו של ג"ע ממש. משא"כ התפלה שאנו מתפללים כאן מתערבות באוירא מסאבא של ארץ העמים, ויכול להיות אשר התפילות דכאן מכמה שנים אינה עולה כלל כמ"ש בשם הבעש"ט.

**ודוגמא** מערת המכפלה הוא כאן על קבר הצדיק התפילה שאנו מתפללים שם תוכל היא לעלות מהרה למעלה בעת עליות נפש הצדיק למעלה, כי אותיות של התפילה הם נרשמים שם בנפש הצדיק. וגם אם יזכה ימליץ טוב עליו ויכול לפעול בקשתו שתומשך למטה בגשמיות כו', וד"ל.

**ודבר** זה שהתפילה מתקבל שם, הוא יסוד מובן לכל דורש ומבקש ה' שיכולים ליסע לשם ולהתפלל שם בכוונה גדולה מעומקא דליבא, ויהי' נכון לבו במוח שבוודאי יקובל שם תפילתו מהר כנ"ל, כי המקום הקדוש הזה גורם לב' דברים, הא' שיכוון שם את לבו בתפילתו מצד כח האמונה החזקה שתפיל עליו אימתה ופחד כנ"ל, והב' שיהיה מובטח שיקובל שם תפילתו, וזהו אפי' לכל בר ישראל אף שאינו תלמידו שזהו רק מחמת טעמים הנ"ל, וכש"כ לתלמידיו המקושרים אל אור תורתו כנ"ל.

**אמנם** אף אותם שלא ידעו בו ולא הכירו בו בעודו בחיים חיותו רק שלמד בספרים הקדושים שהניח ברכה אחריו, ונהנים מאור זיו תורתו ומתחזקים עי"ז בעבודת ה' כאשר יורחו הספרים בעבודת ה' לילך בדרכי ה' כו', בוודאי גם המה נק' תלמידיו כי יש להם שייכות אליו ג"כ, כי המה מאמינים בהצדיק ההוא ומקבלים ממנו אור תורתו, כי מי שאין לו שייכות אליו אינו מאמין בו כלל וכלל (וזהו שמבואר במ"א שיש לכל צדיק בבורא כמה אנשים שאינם מאמינים בו [כלל] ואינם רוצים לקבל ממנו כלל וכלל, ואדרבה להיפוך כו' היינו לפי שאין לו חלק בו כלל). כי ענין אמונה הוא מלשון ויהי אומן כו' שנמשך לשרשו, ולכן נק' בנ"י מאמינים כו' כי המה חלק אלוה ממעל ממש לכן נמשכו לשרשן. וכמו"כ הוא אמונת הצדיקים לפי שהם שרשים, והענפים נמשכים לשרשן כמבואר במ"א. ובוודאי אותם הלומדים בספרים הקדושים ומתנהגים בדרכי ה' עפ"י אשר הורחו ומשתעשע ונהנה מאוד מאור תורתו, הם כולם נקר' תלמידיו ממש ויכול לדבק אליו את נפשו בהתקשרות עצומה כמו בעודו בחיים ממש.

**ויש** להביא ראוי' לזה ממעשה הנזכר בגמרא בהאי בר בי רב דחזי לגוהרקי דר"ה [רבה] ומקליי' לעיני' בנורא כו', ולמחר הלך ונשתטח על קברו ואמר מתניתא דמר קא מתנינא ונתרפא, הרי מחמת שלמד מתניתא שלו דווקא יש לו זכות שיהיה יכול להסתכל בו ולכך נתרפא כו' וד"ל. כי הענין מה דחזי לגוהרקי דר"ה רבו בעליתו למתיבתא דרקיע זהו בוודאי ראוי' רוחנית ולא ראוי' חושית שזהו ע"י דביקות הנפש ממש והפשטת הגשמויות כו', וד"ל.

**והנה** זה שמבואר באג[ה]"ק הנ"ל עוד [שיש עוד] בחי' הארה לתלמידיו רק שאינה מתלבשת [ב]תוך מוחין הראשונה רק מאירה עליהם מלמעלה, והוא מעליות רוחו ונשמתו אל מקור חוצבה דהיינו לחקל תפוחין קדישין, ועי"ז נעשה העלאות מ"ן מכל מעשיו ודיבוריו ומחשבותיו ותורתו ועבודתו אשר עבד כל ימי חייו ונזרעו בחקל תפוחין קדישין אורות עליונים (פי' תורה ועבודה הם האורות העליונים כי שכר מצוה מצוה כו'. והאורות העליוני' [אלו] מאירים על כל תלמידיו שנעשו עובדי ה' ע"י תורתו ועבודתו, והארה זו מכנסת בלבבם הרהורי תשובה ומע"ט ונק' גדולי גדולים כו'), והארה זו [היא] בהעלם וכו' כמו שמש המאיר לכוכבים מתחת לארץ, וכדאיתא

בתיקונים על משרע"ה שאחר פטירתו נתפשטה הארתו בכל דרא ודרא כו' עכ"ל  
האגה"ק ע"ש.

**הנה** הארה זו מתפשטת בוודאי על כל התלמידים בשוה, אף לאותם שלא הכירו  
בו רק שלמדו בספרים הקדושים ונהנין מאור קדושת תורתו ועבודתו, ועוד  
שגם המה עבדו את ה' ע"פ התנהגותיו. וכמו"א שם הלשון על כל תלמידיו שנעשו  
עובדי ה' ע"י תורתו ועבודתו, וראי' לזה הוא ממרע"ה שמתפשטת תורתו (הארתו)  
בכל דרא ודרא לכל ס' רבוא נשמות ישראל כמבואר כו', והיינו כשלומדים תורת  
משה דווקא כו', וד"ל. וזהו מתניתא דמר קא מתנינא, וצריך להיות ההארתו מאירה  
עליו ע"כ יש לו זכות להסתכל בו כו', וד"ל.

חוצרות התורה

**וכל** זה הוא מדריגה חד, אמנם מדריגה הה' הנ"ל שהוא אמיתות ההשתטחות  
על קברי הצדיקים ליחוד יחודים עליונים ולהשיג שם השגות גדולת כמ"ש  
עולמך תראה בחיך ממש, שנוטל חלק בגן עדן בחיים ממש, שכאשר מעלה את  
נר"ן שלו למעלה לחברם בנר"ן של הצדיק היושב בג"ע ונהנה מזיו השכינה  
בהשגות אלקות ממש שעז"נ היושבת בגנים חבירים מקשיבים לקולך כו', דקאי על  
המלאכים המקשיבים לקול של הנשמות היושבים בג"ע, כמו"כ גם אותם הצדיקים  
המגלים רזי תורה בהיותו בחיים חיותו בגוף גשמי, אזי באים ג"כ המלאכים לשמוע  
ד"ת מפיו, וכנזכר (הגיגה י"ד ע"ב) שבאו מלאכי השרת במזמוטי חתן וכלה, וכמ"ש  
בזוה"ק (פינחס ר"ג ע"א) וכולהו צייתין לקוליהן ולמילוהן כו', וד"ל. וזהו התגלות של  
בחי' יחידה שבנפשו, שהוא התגלות עצם אור נשמתו כמו שהוא למעלה דבוקה  
באלקים חיים, שעיי"ז זוכה ממילא לגילוי אליהו ורוח"ק כמ"ש בכתבי האריז"ל כו',